

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011

Anna Randová

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE

studium učitelství pro mateřské školy
/kombinovaná forma studia/

LESNÍ PEDAGOGIKA
Bakalářská práce

Forest pedagogy
Bachelor work

2011

Vedoucí bakalářské práce:
Ing. Lenka Smržová

Autor práce:
Anna Randov

Prohlášení:

P r o h l a š u j i, že jsem tuto předkládanou bakalářskou práci vypracovala zcela samostatně pouze s použitím uvedených pramenů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího práce a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 31. 3. 2011

.....

Anna Randová

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí práce Ing. Lence Smržové za podnětné a cenné rady, připomínky a čas, který věnovala odbornému vedení mé práce.

Děkuji paní ředitelce MŠ Kostelec nad Vltavou, která mi umožnila v praxi uskutečnit jednotlivé programy, fotograficky zdokumentovat některé výtvary dětí, a tyto fotografie posléze použít v obrazové příloze bakalářské práce.

Anotace

Cílem této bakalářské práce je doložit význam environmentální výchovy a i lesní pedagogiky pro rozvoj dětského vnímání.

Teoretická část se zaměřuje na zpracování informací o zapojení environmentální výchovy do školních vzdělávacích programů mateřských škol, seznámení s pojmem „lesní pedagogika“ (v ČR i ve světě), jejím cílem a zaměřením. Dále pak jsou zde zpracovány poznatky o lesních mateřských školách, rovněž v české republice i v zahraničí.

Vlastní praktická činnost obsahuje návrh vypracovaných aktivit lesní pedagogiky dle ročních období pro třídu mateřské školy a jejich realizaci. V práci je vyhodnocen jejich přínos pro rozvoj dětského vnímání.

Klíčová slova: environmentální výchova, lesní pedagogika, lesní mateřské školy

Summary

The aim of this degree work is to support the importance of environmental education and forest pedagogy for the development of children's perceptions.

The theoretical part aims at processing information about the implementation of environmental education in kindergarten school educational curricula and at introducing the notion „forest pedagogy“ (in the Czech Republic and worldwide), its aim and purpose. Furthermore the findings of forest kindergartens both in the Czech Republic and abroad are treated.

The practical activity itself contains the proposal of forest pedagogy conceived activities according to seasons for a kindergarten class and their realization. In the present work there is interpreted their contribution to the development of children's perceptions.

Key words: environmental education, forest pedagogy, forest kindergarten

**Les, tak kratičké slovo a co všechno se
v něm skrývá.**

OBSAH

Úvod.....	9
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 Děti v mateřské škole a příroda	10
2 Environmentální výchova	11
3 Co je lesní pedagogika	12
3.1 Proč lesní pedagogika.....	13
3.2 Jak se provádí.....	13
3.3 Komu je lesní pedagogika určena.....	13
3.4 Logo lesní pedagogiky	13
3.5 Úkoly lesní pedagogiky.....	14
3.6 Lesní pedagog.....	14
3.7 Lesní pedagogika ve světě.....	15
3.8 Lesní pedagogika v České republice.....	16
3.9 Úloha lesní pedagogiky v současném školském systému.....	17
4 Lesní mateřská škola	18
4.1 Lesní mateřská škola a legislativa.....	20
4.2 Lesní mateřská škola ve světě	20
4.3 Lesní mateřská škola v České republice.....	22
II. PRAKTICKÁ ČÁST	26
5 Rámcový vzdělávací program.....	26
5.1 Klíčové kompetence.....	26
5.2 Dítě a jeho tělo.....	27
5.3 Dítě a jeho psychika.....	28
5.4 Dítě a ten druhý.....	28
5.5 Dítě a společnost.....	28
5.6 Dítě a svět.....	29
6 Charakteristika MŠ a třídy.....	29
6.1 Denní režim v MŠ Kostelec na Vltavou.....	30
6.2 Režim dne.....	31
6.3 Pravidla soužití ve třídě.....	32
7 Jaro.....	33

8 Léto.....	37
9 Podzim.....	41
10 Zima.....	45
Závěr.....	49
Seznam citované a použité literatury.....	50
Přílohy.....	52

ÚVOD

Dítě, které přichází do mateřské školy, sice neumí číst, psát ani počítat, ale zná kdejaké zvířátko nebo rostlinku, dokáže stručně charakterizovat roční období, seznámilo se už s různými prostředími jako je les, louka, řeka ...

Tato fakta by měl brát každý pedagog v úvahu, navazovat na ně, třídit je a prohlubovat.

Dnešní děti mají mnohem méně příležitosti k návštěvě přírody, svůj volný čas mnohdy vyplňují pouze sledováním televize, videa nebo počítačovými hrami. Ještě hůře jsou na tom děti z velkých měst, které musí jet za přírodou třeba i několik kilometrů. Přitom právě děti jsou naší budoucností, proto je důležité již v raném dětství začít jim vštěpovat správné hodnoty.

Tato bakalářská práce se zabývá významnou rolí přírody - lesa ve výchově dětí. Důležitostí v dětech probouzet zájem o poznávání přírody, uměním je správně motivovat, aby pak samy začaly vyhledávat co nejvíce příležitostí, jak trávit svůj čas v přírodě. V praktické části obsahuje návrh denního programu dětí v mateřské škole dle ročního období. Programy jsou zaměřeny na poznávání lesního prostředí, získávání informací, pozorování, ale hlavně utváření kladného vztahu dítěte k přírodě. Vše je propojeno vyprávěním lesní víly Šištičky, která děti provádí.

I. PRAKTICKÁ ČÁST

1 DĚTI V MATEŘSKÉ ŠKOLE A PŘÍRODA

Vytváření vztahu k přírodě u dětí předškolního věku neznamena připravovat je tak, aby dovedly přírodu pouze pozorovat, ale uměly si jí samostatně všimnout, uměly své zážitky slovně a dalšími výrazovými prostředky vyjádřit a zpracovat a hlavně uměly ji chránit. V předškolním období by se děti měly s přírodním prostředím seznamovat hlavně cestou osobních prožitků a zkušeností, které pak působení učitelky doplňuje na ucelený obraz přírodních zákonitostí.

Cestou k odhalování a zjišťování přírodních jevů a dějů je především vlastní pozorování a činnosti dětí, přičemž pozorování neznamena jen „dívání se na něco“. Pozorování, které probíhá v přirozených podmínkách a které učitelka taktně usměrňuje, přechází pak v samostatnou činnost dětí. A právě tou se děti nejvíce naučí.

Dítě se pomalu učí chápat, že nejen pro semínko, které si samo zasadilo, ale i pro všechny rostliny, je důležitý vztah mezi světlem a teplem, to znamena sluncem, které na ně svítí, vodou, kterou je zalévá a jejich růstem a květem.

Seznámení s životním prostředím nemá jen úkol poznávání, má i úkol výchovný. Zároveň také působí i v široké oblasti etické a estetické. Poznávání přírody pomáhá především vytvářet vztah k přírodě, pěstovat potřebu její aktivní ochrany, vštípit základní pravidla a zkušenosti, jak se v přírodě chovat a jak v přírodním prostředí jednat. Tak například se učí dítě poznávat a sbírat léčivé rostliny a naopak neshbírat, ale také neničit jedovaté houby. Nejen vysvětlováním, ale i častým poukazováním na zkušenost jiných, si dítě zvykne nejen nepít vodu z neznámých zdrojů, ale také později v dospělosti neumývat auto přímo v potoce.

V estetickém smyslu se uplatňuje seznamování s přírodou hlavně tím, že se děti učí vnímat krásu přírody. Děti se učí chápat, že příroda je prostředím, které poskytuje množství zajímavých a hlubokých prožitků, že je zdrojem motivů a námětů pro vlastní způsoby vyjádření. Proto se velká příležitost k využití zážitků z působení přírody nabízí ve výtvarných a pracovních činnostech, ale i ve hře.

Pro dítě předškolního věku je příroda podstatnou součástí prostředí, které ho obklopuje. Je součástí světa, ve kterém žije, který je pro ně zajímavý, nový a který denně objevuje. Příroda je nezbytnou součástí života dítěte, tím nejpřirozenějším prostředím,

v němž se pohybuje, nejsamozřejmějším světem, který má poznat. Civilizační vlivy, působící stále nepříznivěji na přírodu, přinesly nový, naléhavý společenský úkol, ochranu přírody. Pokusme se pro tento, dnes snad vskutku prvořadý lidský úkol, získat již malé děti. Podaří se nám to, jestliže dětem dopřejeme co nejvíce styku s ní, jestliže s nimi budeme společně, co nejčastěji ve volné přírodě pobývat, seznamovat je s jejím životem, bohatou krásou a jejími nenahraditelnými hodnotami tak, aby stejně jako my samy ji dokázaly šetřit a od nás se naučily ji milovat. Pěstování vztahů dítěte k přírodě a ke všemu živému je důležitou součástí citové a rozumové výchovy. Všechna setkání s přírodou by měla směřovat k získání kladného vztahu k přírodě! Pomoci si můžeme dodržováním a naplňováním následujících bodů:

1. Jak se správně chovat v přírodě (být tiše, být nenápadní, nic neničit, nepoškozovat, nelámat ...).
2. Jak chránit přírodu (zhotovovat budky pro ptáky, ochraňovat čmeláky, přikrmovat zvěř v zimním období, udržovat pořádek a čistotu v okolí ...).
3. Pozorování života v lese (seznamování s rostlinami, houbami, lesními plody, stromy a živočichy a jejich poznávání, těžba a využití dřeva ...).
4. Co je v lese zakázáno (rozdělávání ohně, lámání dřeva, trhání květin, odhazování předmětů ...).
5. Pozorování vodních toků a rybníků (seznamování s rostlinami a živočichy – žáby, ryby, kachny, labutě a jejich poznávání, seznamování s rybářstvím ...).
6. Poznávání domácích zvířat (včelařství, pozorování a poznávání domácích zvířat – typické znaky, užitečnost ...).
7. Pěstování rostlin v domácnosti (pěstování zeleniny, květin – seznamování a pozorování jednotlivých druhů ...).
8. Seznamování s ročními obdobími a počasím (rozpoznávání typických znaků – jaro, léto, podzim, zima, různorodost počasí – déšť, sníh, slunečno ...).
9. Vysvětlení pojmu „Životní prostředí“.

2 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA

Pojem environmentální výchova u nás zavádí Ministerstvo životního prostředí koncem 90. let. Objevil se v dokumentu „Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty“ v roce 2000. „Pro účely ekopedagogické praxe ve školách a střediscích

ekologické výchovy je proto možné (i vhodné) považovat pojmy „ekologická výchova“ a „environmentální výchova“ za stejnocenné ...“ (Máchal 2000, s.14).

„Environmentální výchova (a vzdělávání) – zdůrazňuje zaměření na celé (přírodní i umělé) životní prostředí (člověka), zdůrazňuje odlišnost od pouhé „výuky ekologie“.¹

„Ekologická výchova (a vzdělávání) – zdůrazňuje zaměření na vztah člověka a prostředí, („v polemice“ s předchozím názvem), nikoliv jen na poznání obklopujícího člověka (= životní prostředí).“²

„Výchova (a vzdělávání) k trvale udržitelnému způsobu života / pro udržitelný život/ rozvoj – zdůrazňuje vyvážený důraz na kvalitní životní prostředí, na ekonomický, na sociální a na kulturní rozvoj, na dlouhodobou udržitelnost. Implicitně je v současném chápání pojmu „udržitelný rozvoj“ zahrnutá například i široká účast a zapojení veřejnosti v rozhodování. Vychovávat k udržitelnému způsobu života znamená tedy nejen věnovat se vzdělávání o přírodě („ekologické výchově“ v užším slova smyslu), ale zabývat se širokou škálou ekologických, ekonomických, sociálních i kulturních témat a jejich vzájemnými vztahy.“³

3 CO JE LESNÍ PEDAGOGIKA?

Lesní pedagogika patří do environmentálního vzdělávání o lese, vztazích a procesech probíhajících v něm. Je založena na prožitku, který nejlépe zprostředkují lesní pedagogové (lesník s pedagogickými znalostmi a zkušenostmi) nejlépe přímo v prostředí lesa. Zahrnuje aktivity, kterými si nejen děti, ale i dospělí, nebo jiné cílové skupiny, přibližují les nenásilnou, zábavnou formou.

Lesní pedagogika není konkurencí škole a jiným vědeckým vzdělávacím institucím, ale rozšiřuje a doplňuje vědomosti zábavnou formou, při které jsou do poznání zapojovány všechny smysly.

Aktivity lesní pedagogiky jsou ideální činností pro procvičování klíčových kompetencí. Jsou obvykle konány v lesním prostředí vyškolenými lesníky, kteří se například formou varování a poučování o důsledcích lidského konání na přírodní procesy, snaží o zachování zdravého přírodního prostředí. Tudíž vysvětlování, proč se v lese něco smí a něco nesmí, je samozřejmou součástí lesní pedagogiky. (*Mezi stromy* [online]. 2007 [cit. 2011- 02 - 20]. Vzdělávání / Lesní pedagogika. Dostupné z WWW : <<http://www.mezistromy.cz/cz/vzdelani/lesni-pedagogika>>.)

¹DAŇKOVÁ, Ed.L. *Škola pro život*. Praha : Sdružení Středisek ekologické výchovy Pavučina, bez data vydání, 14 s

²DAŇKOVÁ, Ed.L. *Škola pro život*. Praha : Sdružení Středisek ekologické výchovy Pavučina, bez data vydání, 14 s

³DAŇKOVÁ, Ed.L. *Škola pro život*. Praha : Sdružení Středisek ekologické výchovy Pavučina, bez data vydání, 15 s

3.1 Proč lesní pedagogika?

- prohlubuje u veřejnosti zájem o les
- zlepšuje vztah člověka k lesu a přírodě obecně
- objasňuje význam hospodaření v lese
- podporuje pochopení práce lesníků
- prohlubuje zájem o dřevo jako obnovitelnou surovinu

(*Mezi stromy* [online]. 2007 [cit. 2011-02-20]. Vzdělávání/Lesní pedagogika. Dostupné z WWW: <<http://www.mezistromy.cz/cz/vzdelani/lesni-pedagogika>>.)

3.2 Jak se provádí?

- bezprostředním kontaktem s přírodou
- zábavnou formou pomocí her
- vnímáním lesa všemi smysly
- vlastním objevováním, zkoumáním a tvořením

(*Mezi stromy* [online]. 2007 [cit. 2011-02-20]. Vzdělávání/Lesní pedagogika. Dostupné z WWW: <<http://www.mezistromy.cz/cz/vzdelani/lesni-pedagogika>>.)

3.3 Komu je lesní pedagogika určena:

- pro každého
- především pro předškolní, školní a jiné dětské kolektivy
- ale také pro rodiny, dospělé, seniory aj.

(*Mezi stromy* [online]. 2007 [cit. 2011-02-20]. Vzdělávání/Lesní pedagogika. Dostupné z WWW: <<http://www.mezistromy.cz/cz/vzdelani/lesni-pedagogika>>.)

3.4 Logo lesní pedagogiky :

Pro to, aby se pojem lesní pedagogika v České republice co nejvíce rozšířil a dostal se do podvědomí lidí, je mimo jiné potřebné, mít jasné a srozumitelné grafické vyjádření jejího symbolu – loga. Pro upevnění pozice lesní pedagogiky v širokém

povědomí veřejnosti je logo jedinečným nástrojem. Zároveň je velmi důležitou součástí její prezentace.

(*Mezi stromy* [online]. 2007 [cit. 2011-02-20]. Vzdělávání/Lesní pedagogika. Dostupné z WWW: <<http://www.mezistromy.cz/cz/vzdelani/lesni-pedagogika>>.)

3.5 Úkoly lesní pedagogiky:

- **první úkol** - přiblížení dnešního člověka k přírodě a v představení lesa názorným způsobem jako životního prostoru
- **druhý úkol** - ukázat kulturní činnost člověka v přírodě a v lese
- **třetí úkol** - uvědomění si hospodářského a existenčního významu lesa pro člověka, to znamená, ukázat mu, co les člověku všechno dává

Pomocí výše uvedených úkolů můžeme dosáhnout oné úcty k přírodě, která vytvoří předpoklad k tomu, aby se člověk zasazoval za ochranu a podporu přírody. Necháme lidi, aby se zúčastnili zázračného světa v lese, ukážeme jim krásy vytvořené přírodou, můžeme u nich vzbudit úžas a úctu. Dovolíme jim poznat, co všechno jim příroda dává, různými způsoby v nich vytvoříme pocity vděku. Co člověk pozná a zamiluje si, s čím se duševně spojí, to je ochoten chránit, za to se bude zasazovat. (*Mezi stromy* [online]. 2007 [cit. 2011-02-20]. Vzdělávání/Lesní pedagogika. Dostupné z WWW: <<http://www.mezistromy.cz/cz/vzdelani/lesni-pedagogika>>.)

3.6 Lesní pedagog:

Lesním pedagogem je odborník, který má lesnické vzdělání či praxi v lesnictví a úspěšně absolvoval certifikovaný kurz lesní pedagogiky se základy psychologie pedagogiky a didaktiky. Umí představovat les zábavnou formou. Lesní pedagogy můžeme

najít u různých lesnických organizací nejen u Lesů ČR, ale i Ústavu hospodářské úpravy lesů, Vojenských lesů a statků, městských lesů a dalších a dokonce i u soukromých vlastníků lesů. (*Mezi stromy* [online]. 2007 [cit. 2011-02-20]. Vzdělávání/Lesní pedagogika. Dostupné

z WWW: <<http://www.mezistromy.cz/cz/vzdelani/lesni-pedagogika>>.)

3.7 Lesní pedagogika ve světě:

Rakousko	www.waldpaedagogik.at – stránky o lesní pedagogice v Rakousku www.waldpaedagogiknetwork.eu
Slovensko	www.lesnapedagogika.sk – lesní pedagogika na Slovensku
Německo	www.waldpaedagogik.eu – stránky o lesní pedagogice v Německu www.jagd-online.de – stránky lesní pedagogiky pro děti
Německo, Rakousko, Švýcarsko a Lucembursko	www.waldpaedagogik.org

4

Nejlépe propracovaný systém lesní pedagogiky v Evropě má Rakousko. To již od roku 2002 má v lesním zákoně zakotvenu povinnost zajišťovat lesní pedagogiku a jejím garantem je ministerstvo zemědělství, lesnictví, životního prostředí a vodního hospodářství. Cílem je zajistit účast každého dítěte minimálně na jedné akci v průběhu jeho školní docházky. V Rakousku nalezneme celkem 18 lesních škol spadající pod různé organizace, jako jsou například místní úřady, soukromé lesnické společnosti, myslivecká sdružení. Již od roku 1994 se tu pořádají kurzy lesní pedagogiky, které jsou otevřené pro všechny. Certifikát lesního pedagoga však obdrží pouze absolventi s lesnickým vzděláním. Držitelé těchto certifikátů pak mohou být nadále finančně podporováni. Centrum lesní pedagogiky a školící středisko je v Gmundenu. Takovéto kurzy a školící střediska nejsou ve všech státech. Nejprve byly právě ve zmiňovaném Rakousku a odtud se dostaly k nám a na Slovensko. Ve většině států se zaměřují na děti školou povinné a většinou jsou programy pro ně zdarma či za mírný poplatek. V Estonsku se zaměřují s výukou na předškolní děti a vzdělávání učitelů v mateřských školách. Naopak u našich západních sousedů v Německu se kromě školáků zaměřují také na osobnosti ovlivňující veřejné mínění, jako jsou například lékaři, novináři, politici. Je tam více jak 60 lesních mateřských škol bez pevné střechy nad hlavou a výuka se koná se každého počasí venku. Na severu, ve

---

⁴ *Mezi stromy* [online]. 2007 [cit. 2011-02-20]. Vzdělávání/Lesní pedagogika/Lesní pedagogika ve světě. Dostupné z WWW: <<http://www.mezistromy.cz/cz/vzdelani/lesni-pedagogika/lesni-pedagogika-ve-svete>>.

Finsku mají již lesnickou osvětu zahrnutou do školních osnov a lesníci tam velice úzce spolupracují s učiteli. V německy hovořícím Švýcarsku nabízí v současné době asi 30 institucí lesní pedagogiku školám a organizacím volného času.

Jako velmi prospěšné a povzbuzující vztah veřejnosti o les a přírodu se ukázaly tzv. týdny lesů, které mají v zemích Evropy – Estonsku, Slovensku, Slovinsku již svoji tradici. V těchto dnech lesníci přibližují své prostředí nejen formou lesní pedagogiky, ale i výstavami, návštěvami naučných stezek, výsadbou nových stromků, exkurzemi. (*Mezi stromy* [online]. 2007 [cit. 2011-02-20]. Vzdělávání/Lesní pedagogika. Dostupné z WWW: <<http://www.mezistromy.cz/cz/vzdelani/lesni-pedagogika>>.)

3.8 Lesní pedagogika v České republice:

O lesní pedagogice v České republice lze hovořit od konce 90. let 20. století, kdy se několik zaměstnanců Integrované střední školy lesnické Vimperk vyškolovalo v Rakousku a začalo pořádat specializované aktivity pro děti a od roku 2002 i kurzy pro nové lesní pedagogy. Struktura kurzu byla převzata z Rakouska a přizpůsobena našim podmínkám. Zrovna tak celá lesní pedagogika je do jisté míry ovlivněna rakouským vzorem. Lesní pedagogice se věnuje řada lesnických organizací jako například Lesy České republiky, městské lesy, Ministerstvo zemědělství ČR, Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem. V současné době se pořádáním kurzů lesní pedagogiky zabývá Sdružení lesních pedagogů ČR a Střední lesnická škola v Hranicích, a to již od roku 2005. K červnu 2007 bylo v ČR vyškoleny cca 130 lesních pedagogů. (*Mezi stromy* [online]. 2007 [cit. 2011-02-20]. Vzdělávání/Lesní pedagogika. Dostupné z WWW: <<http://www.mezistromy.cz/cz/vzdelani/lesni-pedagogika>>.)

Lesní pedagogika (dále jen LP) není zakotvena v naší ani v evropské legislativě, avšak našla podporu v stěžejním lesnickém dokumentu Evropské unie „Akčním plánu EU pro lesy“ a i v připravovaném českém Národním lesnickém programu II. Nově je LP od roku 2006 zakotvena v „Akčním plánu Státního programu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v ČR na léta 2007 až 2009“ a následně i v „Akčním plánu ministerstva zemědělství k problematice environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty na roky 2007–2009“. LP je zastoupena i v dalším strategickém dokumentu „Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže na období 2007–2013.“⁵

---

⁵ *Mezi stromy* [online]. 2007 [cit. 2011-02-20]. Vzdělávání/Lesní pedagogika/Lesní pedagogika v ČR. Dostupné z WWW: <<http://www.mezistromy.cz/cz/vzdelani/lesni-pedagogika/lesni-pedagogika-v-cr>>.

O rozmachu lesní pedagogiky u nás lze hovořit od r. 2002, kdy se většina lesnických organizací začala zabývat těmito aktivitami. Lesní pedagogika v ČR zatím není dostatečně přehledná a koordinovaná, a tak v roce 2007 ustanovilo MZe tým expertů z různých zainteresovaných organizací za účelem přípravy jednotného postupu pro realizaci lesní pedagogiky v ČR.⁶

3.9 Úloha lesní pedagogiky v současném školském systému:

Realizace aktivit lesní pedagogiky je uváděním do praxe Státního programu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v ČR, který byl přijat usnesením vlády číslo 1048/2000, obecných cílů vzdělávání (zákon č. 561/2004 Sb.) a metodického pokynu MŠMT č. j. 16745/2008 - 22 ze dne 27. října 2008 k zajištění environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty (EVVO). Vzdělávání není u lesní pedagogiky prvoplánové, ale je prostřednictvím výchovy a osvěty podporováno.

Kurikulární reforma našeho školství takovéto formy vyučování významně podporuje, neboť se zdají být vhodné pro naplňování jak obecně závazných školních vzdělávacích programů (ŠVP), tak konkrétních rámcových vzdělávacích programů (RVP), stanovených vzdělávacích oblastí, vzdělávací oborů, klíčových kompetencí a průřezových témat, do kterých se vzdělávání člení. Například právě průřezová témata, která pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot a vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci, jsou v blízké korelaci s cíli lesní pedagogiky.

Na základě zákona č. 123/1998 Sb. a Státního programu EVVO ČR samosprávné kraje zpracovávají krajské koncepce EVVO a vytvářejí krajské systémy EVVO. Odborům školství, mládeže a tělovýchovy krajských úřadů, magistrátům i obecním úřadům se doporučuje vytvářet vhodné podmínky pro realizaci tohoto pokynu, a to včetně finančních.⁷

---

⁶ *Mezi stromy* [online]. 2007 [cit. 2011-02-20]. Vzdělávání/Lesní pedagogika/Lesní pedagogika v ČR. Dostupné z WWW: <<http://www.mezistromy.cz/cz/vzdelani/lesni-pedagogika/lesni-pedagogika-v-cr>>.

⁷ *Mezi stromy* [online]. 2007 [cit. 2011-02-20]. Vzdělávání/Lesní pedagogika/Lesní pedagogika v ČR. Dostupné z WWW: <<http://www.mezistromy.cz/cz/vzdelani/lesni-pedagogika/lesni-pedagogika-v-cr>>.

4 LESNÍ MATEŘSKÁ ŠKOLA

Lesní mateřskou školou můžeme nazývat zvláštní typ ekoškolky, jejímž základním znakem je, že většina veškerého programu probíhá venku, a to za každého počasí. Kořeny této myšlenky nacházíme ve Švédsku. Velkou výhodou lesních mateřských škol jsou zejména nižší zřizovací a provozní náklady. Z hlediska organizace pak lze tyto typy mateřských škol rozdělit do dvou základních skupin:

- a) samostatná lesní mateřská škola
- b) integrovaná lesní mateřská škola.

Samostatná lesní mateřská škola je zcela nezávislá na budově klasické mateřské školy, tak jak ji známe. Jelikož je dobré mít ale nějaké zázemí, pro případ velké nepřízně počasí (bouřka, veliký mráz) nebo také místo, kde se dá vařit či spát, může nám ho v tomto případě tvořit srub, jurta, maringotka. Pravdou ale je, že některé lesní mateřské školy nemají ani toto provizorní zázemí a tzv. ochranný prostor jim poskytují po dohodě jiné instituce – knihovny, skautské základny, školy.

V integrované lesní mateřské škole prvky lesní MŠ prolínají vzdělávací program běžné mateřské školy. Tuto integraci lze provést například tím, že jedna třída v běžné mateřské škole je třídou lesní. Nebo samostatná lesní mateřská škola má své zázemí v běžné mateřské škole. Pokud je zvolena kombinace lesní mateřské školy a běžné mateřské školy lesní třídou, tak ta pak vychází denně do lesa, vrací se do mateřské školy na oběd, případně na odpočinek a odpolední program. (VOŠAHLÍKOVÁ 2010, s. 16-19) Společnými znaky lesních mateřských škol mohou být následující cíle v rozvoji dětí:

- učit se celostně, tzn. všemi rovinami vnímání
- rozvíjet jemnou a hrubou motoriku prostřednictvím rozmanitých podnětů

⁸ *Lesní mateřské školy* [online]. 2010 [cit. 2011-02-20]. Týpí a jurty pro lesní MŠ. Dostupné z WWW: <<http://www.lesnims.cz/index.php/typi-a-jurty-pro-lesni-m>>.

- podpořit smyslové vnímání přímou zkušeností
- rozvíjet kreativitu a fantazii při využití rozmanitých přírodních prvků
- podpořit vědomí sounáležitosti mezi dětmi navzájem a se živou a neživou přírodou
- prožít rytmus změn ročních období a přírodních jevů
- seznámit se s místem a přírodním prostředím, které je blízké a vytvořit si k němu pozitivní vztah
- zažít a poznat rostliny a živočichy v jejich původním životním prostředí, poznat různé přírodní ekosystémy
- umožnit dětem, aby poznaly své tělesné hranice
- prožít ticho a naučit se být citlivější k mluvenému slovu
- poznat hodnoty lesního společenství a hodnoty lidské společnosti⁹

V lesní mateřské škole by mělo platit pravidlo: „Neexistuje špatné počasí, pouze špatné oblečení“. S tímto heslem je v první řadě nutno seznámit rodiče a zároveň jim nabídnout základní představu o vhodném a dobrém oblečení dětí do přírody. Během celého roku je uplatňováno tzv. cibulovité vrstvení. Přičemž spodní vrstva by měla být hřejivá a vrchní vodotěsná. Zároveň by mělo být oblečení prodyšné. Nezbytným doplňkem jsou pokrývky hlavy a ideálně i krku. Pro pohyb v lese jsou doporučovány kotníčkové boty. Pokud je počasí deštivé, tak pak holinky, aby se děti nemusely vyhýbat kalužím. Do přírody se vychází ve většině případů s batohy, a to jak učitelé, tak často i děti. Mezi základní vybavení do přírody patří a v batozích pedagogů by nemělo chybět:

- mobilní telefon, seznam kontaktů na rodiče a zástupce rodičů
- lékárníčka
- plachta proti dešti, která může sloužit i jako podložka
- velká karimatka (pro případ převlékání dětí, na sezení)
- univerzální náhradní oblečení
- role igelitových sáčků, balení vlhčených ubrousků a papírových kapesníků, provázek/lano
- fleecová deka (pro rychlé zahřátí v zimě)
- lopatka / přenosné suché WC

V batůžcích dětí nechybí svačina, pití a sáček určený „na poklady“, které v lese najdou. V zimě je výbava dětí ještě doplněna o náhradní rukavice a termopolštářek.¹⁰

---

⁹ VOŠAHLÍKOVÁ, T. *Ekoškoly a lesní mateřské školy*. Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR. 2010, s.16

4.1 Lesní mateřská škola a legislativa

Vlivem poptávky vznikají v České republice nové mateřské školy, lišící se svým zaměřením od běžné mateřské školy. Pro založení mateřské školy nebo služeb vzdělávání a péče o děti předškolního věku založených na pobytu v přírodě rozlišujeme tři základní legislativní podmínky:

- a) mateřská škola (státní nebo soukromá) zařazená v rejstříku škol
- b) péče o děti předškolního věku formou podnikání mimo rejstřík škol
- c) péče o děti předškolního věku formou neziskové organizace mimo rejstřík škol

Lesní mateřská škola je vzhledem ke svému charakteru v rozporu se současnou legislativou, která je platná pro klasické MŠ s budovou. Proto, než nastanou určité legislativní změny, mohou lesní mateřské školy u nás existovat pouze pod názvy neobsahujícími označení „škola“ (například „dětský klub inspirovaný lesní mateřskou školou“). Podstatná je vzájemná dohoda mezi rodiči a zřizovatelem lesní mateřské školy obsahující písemný informovaný souhlas s podmínkami stravování, hygieny, bezpečnosti apod. (VOŠAHLÍKOVÁ 2010, s. 24-29)

4.2 Lesní mateřská škola ve světě

V zemích jako je Dánsko, Švédsko a Německo již existuje celá síť lesních mateřských škol. V Dánsku je rozšířeným typem integrovaná lesní mateřská škola. Přestože kořeny myšlenky lesních mateřských škol pocházejí ze Švédska, jak už jsem výše ve své práci uvedla, je to právě Dánsko, ve kterém byla založena první organizovaná skupina označená jako lesní mateřská škola, a to v první polovině 20. století. V Německu vznikla osamocená iniciativa v roce 1968. Rozhodujícím byla ale až 90. léta, kdy dva němečtí pedagogové absolvovali praxi v dánské lesní mateřské škole a na jejím základě vytvořili celou pedagogickou koncepci, ze které čerpá většina vznikajících německých lesních mateřských škol. Lesní mateřské školy existují také ve Švýcarsku, Velké Británii, USA a v poslední době nachází tato myšlenka své příznivce i v Japonsku. Důvodem, proč

---

¹⁰ VOŠAHLÍKOVÁ, T. *Ekoškoly a lesní mateřské školy*. Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR. 2010, s.53

stoupá počet lesních mateřských škol, jsou hlavně nízké náklady na zřízení a provoz a poptávka ze strany rodičů . (VOŠAHLÍKOVÁ 2010, s. 40)

MŠ WALDRÜBEN – samostatná lesní mateřská škola, Lüneburg, Německo /Dolní Sasko/¹¹

---

¹¹VOŠAHLÍKOVÁ, T. *Ekoškolky a lesní mateřské školy*. Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR. 2010, s.65

Přírodní školka v rakouském Krems-Steinu ¹²

4.3 Lesní mateřská škola v České republice

Lesní mateřské školy nepatří v naší republice zatím ke „standardní“ nabídce v rámci předškolního vzdělávání, ať už je to z důvodu legislativy nebo i neinformovanosti veřejnosti. Je zajímavé, že existence lesních mateřských škol je u nás tak těžko průchozí, když bez problémů existují v zemích s poměrně přísnou legislativou a dokonce i s méně příznivými klimatickými podmínkami. V České republice nenalezneme zatím lesní školu ale „dětský klub“. V takovémto případě se totiž vyhlášky závazné pro mateřské školy nemusí brát v úvahu, nevztahují se na takový „klub“. Má to ale také za důsledek, že provoz takového zařízení není finančně dotován státem, ale je plně na rodičích dětí. V současné době je snaha jednotlivých ministerstev najít společné řešení, které by lesní mateřskou školu legislativně ukotvilo. Musí jít o novelu Školského zákona a o vytvoření vyhlášky o hygieně v lesní mateřské škole. Z těchto důvodů půjde o déle trvající proces. Velmi

---

¹² Firecat [online]. 2003 [cit. 2011-02-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.firecat.at/waldfexxx/>>.

důležitým krokem pro takovouto právní úpravu v naší republice je sledování pilotních projektů. Prvním takovým schváleným projektem je integrovaná lesní mateřská škola Lesníček při MŠ Semínko v Toulcově Dvoře, která zahájila činnost v září roku 2010.

Dalšími dětskými kluby, které jsou v podstatě „lesními mateřskými školami“ jsou:

- **Dětský klub Šárynka**, ten zahájil svůj provoz v září roku 2009, zázemí mu tvoří jurta v zahradě v úpatí Divoké Šárky, provozovatelem je Ekodomov, občanské sdružení
- **Lesní rodinný klub na Tišnovsku**, ten zahájil činnost v říjnu 2009, současné zázemí je chata TJ Sokol Husovice za obcí Heroltice, provozovatelem je dobrovolná aktivita rodičů pod záštitou občanského sdružení Za sebevědomé Tišnovsko o.s.
- **Dětský klub V lese**, svůj provoz tento klub zahájil v září 2010, zázemím je dřevěný srub ve staré třešňovce, provozovatelem je Esera, občanské sdružení
- **Lesní školka při o.s. FURT VENKU!!**, zahájení provozu v říjnu 2010 – jedno odpoledne týdně, zázemí tvoří týpí a provozovatelem je Furt venku!!, občanské sdružení
- **Lesní školka Rarášci**, to zahájilo svou činnost v září 2010, zázemí tvoří slaměno-hliněný domeček, provozovatelem je Permalot¹³

Stále ale vznikají další a další. Již na jaře 2011 se chystají zahájit svoji činnost nové lesní mateřské školy.

---

¹³ *Lesní mateřské školy* [online]. 2010 [cit. 2011-02-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.lesnims.cz/>>.

Lesní školka Rarášci - přístřešek pro Rarášky: nosná konstrukce ze slaměných balíků omítnutá hliněnou omítkou, střecha je zatravněná, vnitřní podlaha je hliněná ošetřená olejem a voskem, aby byla stíratelná, vnitřní stěny jsou omítnuté a probarvené, vyhřívání zajišťují raketová kamna. ¹⁴

Mongolská jurta dětského klubu Šárynka

Vnitřek mongolské jurty klubu Šárynka ¹⁵

¹⁴ *Lesní mateřské školy* [online]. 2010 [cit. 2011-02-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.lesnims.cz/index.php/raraci-permalot>>

¹⁵ *Ekodomov* [online]. 2005 [cit. 2011-02-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.ekodomov.cz/ekocentrum-sarynka/detsky-klub-sarynka/fotogalerie/>>.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

Rámcový vzdělávací program je základním východiskem pro vypracovávání školních vzdělávacích programů. Předškolní vzdělávání má svá specifika. Přizpůsobuje se vývojovým potřebám dětí, a to jak kognitivním, sociálním nebo emocionálním. Záměrem předškolního vzdělávání je to, aby dítě na konci předškolního období získalo přiměřenou fyzickou, psychickou i sociální samostatnost a dále pak základy kompetencí důležitých pro jeho další rozvoj a učení, pro život i vzdělání.

Hlavní cíle předškolního vzdělávání:

1. rozvíjení dítěte a jeho schopností
2. osvojení si základů hodnot, na nichž je založena naše společnost
3. získání osobní samostatnosti projevovat se jako samostatná osobnost působící na své okolí (RZP PV, Výzkumný ústav pedagogický v Praze 2004, s.11)

5.1 Klíčové kompetence

Klíčové kompetence představují v současném vzdělávání cílovou kategorii, která je vyjádřena v podobě výstupů. Obecně jsou tyto kompetence formulovány jako soubory předpokládaných vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého jedince.

Pojetí klíčových kompetencí i jejich obsah vychází z hodnot, které jsou ve společnosti všeobecně platné a přijímané. A dále z obecného povědomí o tom, které kompetence přispívají ke vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu člověka a k posilování funkcí občanské společnosti.

Kompetence jsou soubory výstupů, které jsou činnostně zaměřené a prakticky využitelné. Tyto výstupy se navzájem propojují a doplňují. Stávají se tak složitějšími a tím i univerzálně použitelnými.

Osvojování těchto kompetencí je proces dlouhodobý a složitý, začínající v předškolním vzdělávání. Dále pak pokračuje v základním a středním vzdělávání a postupně se dotváří v dalším průběhu života.

Proto je snahou, aby klíčové kompetence tvořily základ vzdělávání na všech úrovních a také, aby k jejich vytváření směřoval a přispíval veškerý vzdělávací obsah a aktivity a činnosti, které ve škole probíhají. Proto tedy klíčové kompetence získávají ústřední pozici v rámcových vzdělávacích programech.

Již u dětí v předškolním věku mohou být vytvářeny základy klíčových kompetencí, sice na elementární úrovni, nicméně i tyto základy jsou důležité a významné nejen z hlediska přípravy dítěte pro započetí systematického vzdělávání, ale zároveň také pro jeho další životní etapy i celoživotní učení.

Dobré a dostatečné základy klíčových kompetencí, které byly položeny v předškolním věku, mohou být podstatným příslibem dalšího příznivého rozvoje a vzdělávání dítěte. Nedostatečné základy naopak mohou dítě brzdit a znevýhodňovat již na počátku jeho životní a vzdělávací cesty. Proto se předškolní vzdělávání snaží, aby se o jejich vytváření cíleně usilovalo.

Pro etapu předškolního vzdělávání jsou za klíčové považovány tyto kompetence:

2. kompetence k učení
3. kompetence k řešení problémů
4. kompetence komunikativní
5. kompetence sociální a personální
6. kompetence činnostní a občanské

Rámcový vzdělávací program je rozdělen do pěti oblastí: biologická, psychologická, interpersonální, sociálně-kulturní a environmentální.

Každá oblast RVP obsahuje dílčí vzdělávací cíle (co pedagog u dítěte podporuje), vzdělávací nabídku (co pedagog dítěti nabízí), očekávané kompetence (co dítě zpravidla dokáže ke konci předškolního období), dále pak také rizika (co ohrožuje úspěch vzdělávacích záměrů pedagoga). (RZP PV, Výzkumný ústav pedagogický v Praze 2004, s.11-14)

5.2 Dítě a jeho tělo (biologická oblast)

Do této oblasti patří:

- stimulace a podpora růstu, dále pak neurosvalový vývoj dítěte
- podpora fyzické pohody dětí, zlepšování jejich tělesné zdatnosti, pohybové i zdravotní kultury
- podpora rozvoje pohybových i manipulačních schopností dítěte

- učit děti sebeobslužným dovednostem a vést je ke zdravým životním postojům a návykům (RZP PV, Výzkumný ústav pedagogický v Praze 2004, s.16-18)

5.3 Dítě a jeho psychika (psychologická oblast)

Do této oblasti patří:

- podpora duševní pohody, psychické zdatnosti a odolnosti dítěte
- rozvoj jeho intelektu, řeči a jazyka, poznávacích procesů a funkcí, jeho citů i vůle, stejně tak i jeho sebepojetí a sebenahlížení
- rozvoje kreativity a sebevyjádření dítěte, stimulace osvojování a rozvoje jeho vzdělávacích dovedností a povzbuzování dítěte v dalším rozvoji, poznávání a učení

Tato oblast zahrnuje také tři podoblasti:

1. jazyk a řeč
2. poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace
3. sebepojetí, city a vůle (RZP PV, Výzkumný ústav pedagogický v Praze 2004, s.18-24)

5.4 Dítě a ten druhý (interpersonální oblast)

Do této oblasti patří:

- podpora utváření vztahů dítěte k jinému dítěti či dospělému
- posilování, kultivace a obohacování jejich vzájemné komunikace a zajišťování pohody těchto vztahů (RZP PV, Výzkumný ústav pedagogický v Praze 2004, s.24-26)

5.5 Dítě a společnost (sociálně-kulturní oblast)

Do této oblasti patří:

- uvádění dítěte do společnosti ostatních lidí a do pravidel soužití s ostatními
- uvádění dítěte do světa materiálních i duchovních hodnot, do světa kultury a umění
- pomoci dítěti v osvojování si potřebných dovedností, návyků i postojů a umožnit mu se tak aktivně podílet na utváření společenské pohody ve svém sociálním prostředí (RZP PV, Výzkumný ústav pedagogický v Praze 2004, s.26-28)

5.6 Dítě a svět (environmentální oblast)

Do této oblasti patří:

- založení elementárního povědomí dítěte o okolním světě a jeho dění, o vlivu člověka na životní prostředí – nejbližším okolím počínaje a globálními problémy celosvětového dosahu konče
- vytvoření elementárních základů pro otevřený a odpovědný postoj dítěte (člověka) k životnímu prostředí (RZP PV, Výzkumný ústav pedagogický v Praze 2004, s.29-31)

6 CHARAKTERISTIKA MŠ A TŘÍDY

Mateřská škola se nachází ve vesnici Kostelec nad Vltavou u Milevska. MŠ byla uvedena do provozu v roce 1939. Škola je umístěna na klidném místě, dostatečně přístupném a dostupném, obklopeném zelení. Jedná se o dvoupodlažní budovu bývalé fary s rozlehlou, prostornou zahradou. MŠ využívá pouze zahradu a přízemí této budovy. V její blízkosti se nacházejí lesy, louky, pole i rybníky, tudíž je v bezprostřední blízkosti přírody.

Děti z této MŠ mají tedy jednu velkou výhodu. Mohou využívat krásné přírody. Přírodu, která svou rozmanitostí a krásou je nejen místo odpočinku, rekreace a her dětí, ale i zdrojem poznatků. Pěstování vztahů dítěte k přírodě a ke všemu živému je důležitou součástí citové a rozumové výchovy.

Na jaře roku 2006 byla budova rekonstruována, za účelem zvětšení prostor MŠ. Byly zbudovány dvě nové místnosti a sociální zařízení (sprchový kout, umyvadla, WC). Nové místnosti jsou využívány pro tělovýchovnou a pracovní činnost a jako ložnice. Tyto místnosti byly barevně vymalovány, proto jsou veselé a přitažlivé pro děti. Po rekonstrukci jsou v MŠ tyto prostory: 2 třídy, ložnice, herna, místnost školní výdejny + sociální zařízení, šatna.

Zahrada je velmi dobře vybavena pro různé aktivity dětí, též poskytující dětem dostatek příležitostí k volnému i cílenému osvojování poznatků o přírodě.

Děti zde ke svým radovánkám i hrátkám mohou využívat různé průlezků, skluzavku, kolotoč, pružinová houpadla „Čtyřlístek“, „Grošák“, pískoviště s ochrannou sítí, „Dětský plastový domeček“ (od výrobce Step Two).

Od samého počátku byla tato škola organizována jako jednotřídní mateřská škola. K docházce jsou zařazovány děti ve věku od 3 do 6 let. S tím souvisejí určitá specifika pro práci s dětmi i pro jejich vzájemné soužití. Skupina věkově heterogenní je pro dítě

přirozeným sociálním prostředím. V kolektivu věkově smíšeném se děti učí vzájemně respektovat přání, možnosti a schopnosti druhých.

Věkově smíšené skupiny umožňují soužití dětí sobě blízkých (např. sourozenců či kamarádů). Toto uspořádání má jednoznačný přínos zejména v oblasti citové a sociální, neboť dává možnost k přirozené nápodobě dětí starších, k pomoci nebo ochraně dětí mladších apod..

Ve výchovné činnosti pracuje MŠ Kostelec nad Vltavou podle Školního vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání vypracovaného podle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání.

Vyzdvihuje otázky ekologické výchovy a ochrany životního prostředí.

Spolupráce s rodiči je založena na každodenních osobních kontaktech při předávání dětí, umožnění vstupu do třídy, účasti na školních akcích, aktuální informovanosti prostřednictvím nástěnek.

Pro děti je připravováno během celého roku spoustu dalších činností a aktivit, které jim umožňují získávat i neobvyklé zkušenosti a poznatky. MŠ spolupracuje i s jinými MŠ (MŠ Kytíčka v Milevsku, MŠ Branice, MŠ Kovářov), udržuje kontakty s Policií ČR, Hasičským sborem Milevsko, Mysliveckým sdružením, SDH Kostelec nad Vltavou, podílí se na společenském chodu obce účastí na veřejných vystoupeních.

Integrovaný přístup ke vzdělávání založený na prožitkovém učení vychází z osobnostního pojetí, z práce s integrovanými tematickými celky. Vzdělávání je uskutečňováno ve všech činnostech, které se v průběhu dne vyskytnou, vyváženým poměrem spontánních a řízených aktivit. Učení se zakládá na aktivní účasti dítěte, založené na smyslovém vnímání, prožitkovém a interaktivním učení, zpravidla ve skupinách a individuálně. Vychází z dětské volby, zvědavosti a potřeby objevovat. Má charakter hry, zábavy a zajímavých činností. Probouzí aktivní zájem v dítěti, chuť dívat se kolem sebe, naslouchat a objevovat.

6.1 Denní režim v MŠ Kostelec nad Vltavou

Do mateřské školy jsou přijímány děti od 3 do 6 let.

Denní program zahrnuje:

1. *základní péči* (příjem a propuštění dětí, pobyt venku, hygienu, stolování, spánek či odpočinek dětí)
2. *hrové činnosti a pohybové aktivity spontánní, řízené, v interiéru, při pohybu venku*

Výchovná práce v MŠ je zaměřena na rodinnou výchovu, kde převažující formou je hra. Denní program je uvolněný – smyslem je vytvořit větší prostor pro spontánní činnosti, přirozené pohybové aktivity a předcházet tak nepřiměřené zátěži dětí. Volná hra je hlavní náplní denního programu. Je každému dítěti potřebou, napomáhá rozvoji fantazie, představivosti, podporuje prožitkovost, samostatnost a vlastní rozhodování. Zároveň rozvíjí jeho motorické schopnosti a základní pohybové dovednosti.

Součástí denního programu jsou i řízené činnosti a to ve formě individuální práce, práce v menších skupinách nebo práce hromadné. Zde jsou děti vedeny k činnostem, které jsou vhodné a prospěšné pro zdravý rozvoj dítěte. Jsou to:

1. sebeobslužné dovednosti, hygienické návyky, ochrana zdraví a bezpečnosti dětí
2. rozvíjení řeči a komunikativních dovedností
3. orientace dítěte v prostředí
4. tělovýchovné činnosti
5. manipulační a technické dovednosti
6. estetické činnosti – výtvarné, hudební
7. dramatická činnost

Výchova v naší mateřské škole směřuje k tomu, aby se dítě dobře cítilo, aby se učilo chápat a plně prožívat svět kolem sebe, mělo chuť poznávat, přemýšlet a tvořit.

6.2 Režim dne

6:45	–	8:30	–	Scházení dětí ve třídě MŠ, přivítání dětí, hra a činnost podle volby dětí
8:30	–	8:45	–	Denní cvičení
8:45	–	9:15	–	Hygiena, ranní svačina
9:15	–	9:45	–	Řízená činnost
9:45	–	11:45	–	Pobyt venku
11:45	–	12:30	–	Hygiena, oběd
12:30	–	14:00	–	Odpočinek dětí
14:00	–	14:30	–	Hygiena, odpolední svačina
14:30	–	15:30	–	Hry do rozchodu dětí, zájmové činnosti.

6.3 Pravidla soužití ve třídě

1. Ve třídě, v šatně, na chodbách **neběháme** (abychom neublížili sobě a ostatním dětem)
2. Ve třídě, v šatně, na chodbách **nekřičíme** (abychom šetřili zdraví svoje i ostatních dětí a nerušili se navzájem při hře)
3. **Spory mezi sebou neřešíme rukama, ale slovem** a přátelskou dohodou (abychom neublížovali)
4. Pokud sami na něco nestačíme, **požádáme o pomoc nejprve dva kamarády** a teprve potom dospělou osobu (učíme se samostatnosti a pomáhat si navzájem)
5. **Neničíme úmyslně kamarádovi hru ani práci** (vážíme si všeho, co druhý tvoří)
6. **Umíme vyhrávat, ale i prohrávat** (nepovyšujeme se a neponižujeme se)
7. **Nemluvíme hrubě** a nechováme se hrubě (jsme slušné děti)
8. **Nebereme si nic, co nám nepatří** (co není naše, je cizí a brát cizí věci je krádež).

7 **JARO** (viz příloha č. 3)

Téma: Hrátky se zvířátky

Podtéma: Ve volné přírodě

Hlavní záměr:

a) biologická oblast – dítě a jeho tělo

- podporovat fyzickou pohodu, tělesnou zdatnost, pohybovou a zdravotní kulturu, pohybové a manipulační schopnosti

b) psychologická oblast – dítě a jeho psychika

- rozvíjet duševní pohodu, psychickou zdatnost, intelekt, řeč a jazyk, poznávací procesy a funkce, sebevyjádření a kreativitu

c) interpersonální oblast – dítě a ten druhý

- podporovat a vytvářet vztahy k jinému živému tvorů - zvířátkům, posilovat a podporovat pohodu vzájemných vztahů

d) sociálněkulturní oblast – dítě a společnost

- osvojit si dovednosti, sociální návyky a postoje, přijmout základní všeobecné, společenské, morální a estetické hodnoty

e) environmentální oblast – dítě a svět

- vytvořit povědomí o okolním světě, dění v něm, vliv člověka na životní prostředí, základy pro otevřený a odpovědný postoj k životnímu prostředí

Navrhované činnosti:

- poznávací činnost „**V lese a na poli**“ ověřování, zda děti dovedou poznat a pojmenovat některá volně žijící zvířata, seznamování s jejich znaky, poznávání jejich života, objevování, kde žijí.
- didaktické hry: „**Spočítej si mlád'ata**“ /porovnávání a určování množství více, méně, stejně/, „**Malá liška je.....**“, „**Malý zajíc je.....**“ /hrajeme si se slovy –

- tvoreni zdrobnělin/, „**Představ si, jak vypadá**“ /učení se slovnímu popisu, dítě popisuje zvířátka a ostatní hádají, o jaké zvíře jde/ „**Proč necháváme žít živé tvory a neublížujeme jim**“ /hledání odpovědi na otázky týkající se živých tvorů – vztah člověka k nim/
- volné trhání menších kusů papíru /procvičování a rozvíjení jemné motoriky rukou/ a polepení předlohy „**Zajíc**“ /upevňování techniky lepení, nanášení přiměřeného množství lepidla/
  - vystřihávání dle předkresleného tvaru „**Veverička**“ /zdokonalování práce s nůžkami/
  - modelování „**Hlemýžď a šneček**“ /vypracování válečku s vyvinutím stejnoměrného tlaku mezi podložkou a dlaní/
  - básničky „**Šneček, Veverička, Veverka, Ježek, Zajíc, Zaječí říkadlo**“ /zapamatování si veršovaného textu, opakování ho se správnou výslovností a frázováním/
  - písničky „**Veverka, Sedí liška pod dubem, Běží liška k Táboru**“ /vedení ke kultivovanému zpěvu, zdokonalování artikulace, zpřesňování intonace/
  - pracovní listy /rozvoj vizuomotorické koordinace/ „**Ztracený ocásek**“ – spojujeme čarou tělo zvířátka s jeho ocáskem, „**Volně žijící zvířátka**“, „**Která zvířátka žijí v lese**“ - pojmenujeme si je a vykreslíme, dokreslíme les
  - pohybové hry – „**Na zajíčka**“, „**Na jelena**“, „**Na tý louce zelený**“
  - grafomotorická cvičení – nakresli, jak zajíc skáče – horní oblouk
  - motorika jazyka – procvičování zapíchnutí špičky jazyka za horní řezáky, hrajeme si a vyslovujeme : hláska **S, Z**, skládáme slova podle vzoru „**SOVA**“, **ZAJÍC**“, co dělají zajíci? (**sloveso** 3. osoba množného čísla).
  - dechové cvičení – dlouhý nádech, odstupňovaná síla výdechu „**V lese fouká větříček**“ /vítr, vánek/
  - četba paní učitelky „**Liška a hlemýžď**“ /utváření ve třídě radostné, spokojené a klidné atmosféry/
  - denní cvičení –**Zvířátková rozvíčka**, procvičování poskoku snožmo ve dřepu, na znamení běh s vyhýbáním k danému cíli – „**Zajíci**“
  - vyjadřování se grafomotoricky správně, pohotové hledání odpovědi – správné zařazení zvířátek do jejich prostředí– „**Jedeme na výlet**“.

VE VOLNÉ PŘÍRODĚ

Za dětmi do mateřské školy se přišla v tomto týdnu podívat víla Šištička. Přišla se na ně nejen podívat, ale hlavně je přišla pozvat na návštěvu do lesa. Dříve, než se děti vypravily na lesní návštěvu, tak si v komunitním kruhu za pomoci Šištičky pověděly o tom, co je v lese může potkat, jaká zvířátka tam mohou uvidět. Šištička je upozornila na to, že ne všechna setkání se zvířátky mohou být bezpečná. A přitom nemusí být takové zvířátko vůbec velké, například klíště. Děti si uvědomily nutnost ochrany před klíštětem. Rychle jsme se nasvačili a vypravili se na procházku do blízkého lesa. Naše cesta vedla okolo pole, a tak jsme si s vílou Šištičkou vyprávěli o volně žijících zvířátkách, o těch, která žijí na poli a samozřejmě o těch, co žijí v lese. Zároveň jsme si procvičili motoriku našich jazýčků pomocí hlásek „S“ a „Z“. Děti měly za úkol vymyslet zvířátka začínající na tyto hlásky a současně žijící v lese – sova a zajíc. To se jim povedlo a když jsme do lesa dorazili, tak nám Šištička prozradila, kde tato zvířátka žijí, čím se živí a ještě další zajímavosti z jejich života. Zkusili jsme si s dětmi na takové „zajíčky“ zahrát. Procvičili si tím poskok snožmo ve dřepu a běh s vyhýbáním na znamení k danému cíli. Taková rozvíčka venku, v lese, byla pro děti více než zábavná. Po této pohybové činnosti jsme si s dětmi zahráli hru se slovy, tvoření zdobnělin. Opět nám velmi prospělo lesní prostředí a naše kamarádka Šištička, která dětem s touto hrou pomáhala a doplňovala ji o zajímavosti ze života mláďat. Čas nám velice rychle utekl a byl čas vrátit zpět do školky na oběd. Ještě jsme si zahráli na vítr a na to, jak v lese fouká. Při zpáteční cestě jsme se naučili básničku „Zaječí říkadlo“.

Do lesa jsme se během tohoto týdne ještě podívali a zopakovali si vždy, co jsme se dozvěděli. Děti měly možnost porovnat si povídání o lese ve třídě a povídání o lese a jeho obyvatelích přímo v lese. Básničky a písničky v tomto tématu byly s lesní tematikou a dětem jsme vždy tím oživily – já nebo víla Šištička, nějaký poznatek.

V tvořivé činnosti děti vyráběly „zajíce“ - trhání, polepování předlohy.

Co se děti naučily

- kde žije sova a zajíc
- používat nůžky
- přeskočit překážku
- chápat pojmy – méně, více, stejně

S jakou hodnotou se setkaly

- hodnotou života zvířátek
- hodnotou volnosti – volně žijící lesní zvířátka
- hodnota ochrany zdraví

Jaký měly prostor pro samostatnost

- vybíraly si, kudy povede překážková dráha
- vybíraly si kamarády do hry
- vybíraly si z pracovních listů

Hodnocení dětí

- dětem se pobyt v lese velice líbil, bylo vidět, jak se těší na další jeho návštěvu, nejvíce se jim líbila „zajíčková“ rozcvička

8 LÉTO (viz příloha č. 4)

Téma: Jaro, léto, podzim, zima, to je celý rok

Podtéma: Léto přichází – na paloučku u lesa

Hlavní záměr:

a) biologická oblast – dítě a jeho tělo

- osvojit si dovednosti k podpoře zdraví a bezpečnosti

b) psychologická oblast – dítě a jeho psychika

- rozvíjet zájem o psanou podobu jazyka, vytvářet základy pro práci s informacemi – knihy a obrazový materiál

c) interpersonální oblast – dítě a ten druhý

- ochraňovat osobní soukromí a své bezpečí

d) sociálněkulturní oblast – dítě a společnost

- vytvářet základní kulturní a společenské postoje

e) environmentální oblast – dítě a svět

- rozvíjet pocit sounáležitosti s přírodou, planetou Zemí

Navrhované činnosti:

- vyprávění paní učitelky „**O perníkové chaloupce**“, vyprávění o vyjádření postav pohybem, mimikou, zabarvením hlasu
- rozhovor o pohádkových postavách, jak jednají postavy v pohádce a co se nám na nich líbí a proč, (jejich vlastnosti), mohlo by nám být jejich jednání příkladem a v čem – srovnání se skutečností
- samostatná reprodukce a dramatizace pohádky „**Perníková chaloupka**“ /rozvíjení schopnosti vyjadřovat se gramaticky správně/
- didaktické hry: **perníčky z chaloupky** /rozlišování, poznávání a pojmenování modelu kruhového, trojúhelníkového, obdélníkového tvaru/, „**Co patří do**

- pohádky, co patří do lesa – hry s obrázky“** /určování významové kategorie patří – nepatří/
- vystřihovánky **„Ježibaba“**, **„Perníková chaloupka“** /zdokonalování techniky stříhání, dbaní na správné držení nůžek/
  - kresba – **„Perníková chaloupka“** /upevňování barevné představy s rozlišením tvarů/
  - sestavování obrázku z pohádky **„Obrázková mozaika“** /rozvíjení vizuomotorické koordinace/
  - vytleskávání slov s obrázky, rozklad slov na slabiky, **„Pohádkové postavy z pohádky“** /rozlišování počtu slabik ve slovech/
  - kombinace více technik, dovednosti s papírem a nůžkami, prstovými barvami, s lepidlem a netradičním materiálem vystřihování předkreslených předloh **„Moudrá sova“** /upevňování techniky stříhání, dbaní na bezpečnost/
  - pracovní listy /rozvíjení zrakového vnímání/ **„Perníková chaloupka“** – najdi rozdíly a dokresli je, **„O perníkové chaloupce“** – vykresli jednotlivé obrázky, obrázky na stránce rozstříhej a opět je správně sestav, **„Cestička“** /procvičování znalosti číselné řady 1-4, rozvíjení zrakového vnímání/
  - pohybové hry: **„Na Jeníčka a Ježibabu“**, **„Ježibaba – honička“**, **„Na jelena“**, **„Honky- tonky, rotace“**
  - denní cvičení – **„Pohádkový les“**, překonávání dráhy pomocí podlézání, přelézání, lezení, přeskokování, přecházení po zvýšené rovině – **„Cesta lesem k perníkové chaloupce“**
  - grafomotorická cvičení – dokresli dědečkovi z perníkové chaloupky hůlku, dokresli kouř z chaloupky
  - básničky – **„Perníková chaloupka“**, **„Ježibaba“**, veršovaná pohádka – **„Perníková chaloupka“**
  - předčítání a přednes stejné pohádky /vedení pochopení rozdílu mezi veršem a prózou/
  - písničky – **„Kruh“**, **„Perníková chaloupka“**, **„Pod dubem“** /opakování písní, využití kolektivního i sólového zpěvu, zpěv spojen s pohybem – **„Jeníček s Mařenkou si zpívají cestou lesem k perníkové chaloupce“**/

LÉTO PŘICHÁZÍ - NA PALOUČKU U LESA

Opět se za námi přišla podívat naše známá kamarádka víla Šišťička. Přišla dětem vyprávět, co se jí přihodilo. Jak na paloučku u lesa objevila perníkovou chaloupku. Dostala strach, jestli v ní nebydlí zlá ježibaba. A tak poprosila děti, zda by se s ní na palouček u lesa nevypravily podívat. Cestou tam jsme si pohádku „O perníkové chaloupce“ pověděli, a to trochu jinak než ji děti znají, veršovaně. Po příchodu na palouček, který není u lesa, ale přímo v lese, děti zjistily, že z perníkové chaloupky zbylo už jenom pár perníčků různých geometrických tvarů. Co se asi stalo s chaloupkou a ježibabou? Děti uplatňovaly svou fantazii a nakonec se shodly na tom, že ježibabu vyhnala lesní zvířátka, která tady na paloučku a okolí žijí. No, a chaloupku zvířátka snědla. Určitě si pochutnala. A která ta zvířátka to mohla být? Opět další záhada. S tou nám ale pomohla Šišťička. Pověděla dětem o lesních včelách, mravencích a motýlech. Úplný pohádkový les. Hned jsme si na něj zahráli. Děti překonávaly překážky – poražený strom, podlézaly ho, zdolávaly zvýšenou rovinu. Pak si zahrály na motýly, kteří hledají potravu a na mravence ochraňující svá vajíčka. Pak nám Šišťička řekla, jaké plody můžeme na takovém paloučku najít a sbírat. Hned si děti vzpomněly na Jeníčka a Mařenku, co že to sbíraly, když se ztratily v lese.

Pomocí hry „Co patří do pohádky, co patří do lesa“ si děti zopakovaly některé své dřívější znalosti nejen o pohádkách, ale hlavně o lese. Prostřednictvím rozhovoru o pohádkových postavách, o jejich chování, jsme se dostali na to, co se dětem líbí a proč a opačně, co se jim nelíbí a proč. Zrovna tak jsme si pak povídali o tom, jak se máme chovat v lese.

Po návratu do školky si děti při tvořivé činnosti kombinací více technik, dovedností s papírem a nůžkami, prstovými barvami, s lepidlem a netradičním materiálem vystřihování předkreslených předloh vyrobily „Moudrou sovu“.

V následujících dnech jsme se došli přesvědčit, zda se na palouček v lese ježibaba i se svojí perníkovou chaloupkou nevrátila.

Co se děti naučily

- jak se chovat v lese
- umí rozeznat geometrické tvary – kruh, čtverec, trojúhelník
- zvládat překážky, přeskakovat
- zvládat číselnou řadu od 1 do 4

S jakou hodnotou se setkaly

- společně jde vše lépe
- důvěřovat kamarádům

Jaký měly prostor pro samostatnost

- vybíraly si výtvarnou techniku
- vybíraly si z pracovních listů
- uplatnění fantazie – kam zmizela „Perníková chaloupka“

Hodnocení dětí

- děti byly nadšené hlavně z toho, když zjišťovaly, co se asi stalo s perníkovou chaloupkou a ježibabou, dále se jim líbilo vyprávění o mravencích

9 PODZIM (viz příloha č. 5)

Téma: Podzim „kouzelníkem“

Podtéma: Co vyprávějí koruny stromů

Hlavní záměr:

- a) **biologická oblast – dítě a jeho tělo**
  - osvojovat si návyky k podpoře osobní pohody

- b) **psychologická oblast – dítě a jeho psychika**
  - rozvíjet řečové schopnosti a jazykové dovednosti receptivní i produktivní, využívat k tomu vyprávění podle skutečnosti i podle obrazového materiálu, zpřesňovat a kultivovat smyslové vnímání, přechod od konkrétně názorného myšlení k myšlení slovně logickému (pojmovému), rozvíjet paměť, pozornost, představivost a fantazii

- c) **interpersonální oblast – dítě a ten druhý**
  - podporovat dětská přátelství

- d) **sociálněkulturní oblast – dítě a společnost**
  - kultivovat mravní a estetické vnímání, cítění a prožívání motivované

- e) **environmentální oblast – dítě a svět**
  - osvojovat si jednoduché poznatky o světě a životě, o přírodě a jejich proměnách

Navrhované činnosti:

- „Výlet do lesa“ /seznamování dětí se společenstvím lesa – jehličnaté stromy, lesní plody, lesní zvířátka/
- didaktické hry: „**Strom**“ /seznámení se stavbou stromu: koruna, kmen, kořeny, seznámení s významem stromů pro lidi, proč jsou stromy pro lidi důležité, co stromy pro lidi vyrábějí – kyslík - přirovnání ho k bublinám z bublifuku – děti chytají bubliny/, „**Dřeviny**“ / seznamování s různými druhy stromů, keřů, poznávání nejznámějších stromů a hlavního rozdílu **jehličnatý – listnatý**/, „**Poznej zvířátko a urči, kde bydlí**“ /určování zvířat a místa, kde žijí/

- četba paní učitelky „**Veverka Zrzečka**“ /osvojování poznatků o lese při četbě krátkého příběhu/
- vymalovánka „**Co je les?**“ /upevňování tahu pastelkou, nepřetahování kresby/
- „**Jak se správně chovat v lese?**“ /rozvíjení schopnosti klást otázky a souvisle na ně odpovídat/
- grafomotorická cvičení – jehličnaté stromy /šikmé čáry, rovné/, dokreslování houbám kloboučků /horní oblouk/
- dechová cvičení – pomalý a přerušovaný výdech s artikulací – /fi fi fi, ach ach ach nebo š š š š/
- básničky – „**Co je les?**“, „**V lese**“, „**Kaštan**“, „**Jeden drak**“
- písničky – „**Já do lesa nepojedu**“, „**Na tý louce zelený**“
- pohybové hry „**Na krále stromů**“ /4 děti – 4 králové stromů, ostatní děti nosí ke králům tvarově stejné listy rozmístěné po prostoru herny na koberci, jaké mají na svých královských korunách, přinášejí i jejich plody/, „**Na datla**“
- denní cvičení – „**Veverky v lese**“ - procvičování poskoků a skoků mezi překážkami, rozvíjení postřehu a pohotovosti
- vystřihnoutí předkreslené předlohy a vykreslení vystřižené předlohy dle své představivosti, fantazie - „**Strom**“
- pracovní listy

CO VYPRÁVĚJÍ KORUNY STROMŮ

Dnes ráno velice foukal vítr. Vypadalo to, jakoby nám stromy chtěly něco říci. Ve třídě se objevila naše kamarádka víla Šištička. Přišla děti pozvat, na další poznávání lesa. Hlavně pak na vyprávění o stromech, listnatých i jehličnatých. Cestou do lesa jsme si společně vyprávěli o tom, „Jak se správně chovat v lese?“. Některé děti si toto téma pamatovaly z předchozí návštěvy víly Šištičky, kdy jsme v létě na paloučku v lese hledaly „Perníkovou chaloupku“. Nové děti pozorně poslouchaly a aktivně se zapojovaly do tohoto našeho rozhovoru. V lese to opravdu vypadalo, jako když si koruny stromů vyprávějí. Šištička nám tento hovor tlumočila. Seznámila nás se stavbou stromu, s významem stromů pro lidi, proč jsou stromy pro lidi důležité, co stromy pro lidi vyrábějí. Vyrábějí kyslík. Pro přirovnání jsme použili bublinky z bublifuku. Ty se děti pokoušely chytat. Ještě jsme si tuto hru upravili tím, že to dítě, kterému se podařilo bublinu chytit, si vybralo obrázek zvířátka, určilo ho a místa, kde žije. Bohužel, vítr byl opravdu čím dál tím víc silnější, bubliny nám hned praskaly, a tak jsme se vypravili opět do školky. Ještě než jsme ale odešli z lesa, přidali jsme se k větru i my. Pomalým a přerušovaným výdechem s artikulací – fi fi fi, ach ach ach nebo š š š š, jsme si s korunami stromů popovídali. Cestou jsme se učili básničku „Co je les?“.

Ve třídě jsme si pak zahráli hru na „Na krále stromů“. Děti použily listy a plody stromů, které si v lese nasbíraly.

Ve tvořivé činnosti uplatnily svou fantazii při výrobě „stromů“.

Další dny jsme se do lesa vypravili znovu. Tentokrát jsme si zahráli na „Veverky v lese“. Přeskakovali jsme překážky, házely si oříšky /míčky/. Zopakovali jsme si stavbu stromů, rozdělily mezi jehličnatými a listnatými stromy. Šištička nás ještě navíc seznámila i s pojmem dřeviny a některými keři.

Co se děti naučily

- rozdíl mezi jehličnatým a listnatým stromem
- kde žijí některá zvířátka /jelen, datel, veverka, mravenec../
- zopakovaly si, jak se chovat v lese
- stavbu stromu

S jakou hodnotou se setkaly

- s nutností kyslíku pro život
- důležitost lékaře - datla pro život stromů

Jaký měly prostor pro samostatnost

- uplatňovaly svou fantazii při výtvarné činnosti
- vybíraly si „krále stromů“

Hodnocení dětí

- dětem se tentokrát nejvíce líbilo naše „povídání“ se stromy /dechová cvičení/

10 ZIMA (viz příloha č. 6)

Téma: Po stopách zimy

Podtéma: Zimní hostina aneb po stopách volně žijících zvířat

Hlavní záměr:

f) biologická oblast – dítě a jeho tělo

- rozvíjet pohybové dovednosti v oblasti hrubé i jemné motoriky, osvojovat si poznatky o tělovýchově a sportu, přispívat k vytváření návyků zdravého životního stylu

g) psychologická oblast – dítě a jeho psychika

- osvojovat si některé dovednosti, které předcházejí čtení a psaní, rozvíjet zájem o psanou podobu jazyka, vytvářet pozitivní vztah k intelektuálním činnostem a k učení, rozvíjet pozitivní city dítěte ve vztahu k sobě (uvědomění si vlastní identity, získání sebevědomí, sebedůvěry)

h) interpersonální oblast – dítě a ten druhý

- chránit osobní soukromí a bezpečí ve vztazích s dospělými

i) sociálněkulturní oblast – dítě a společnost

- rozvíjet základní kulturně společenské postoje

j) environmentální oblast – dítě a svět

- vytvářet schopnosti přizpůsobovat se přirozenému vývoji a běžným změnám

Navrhované činnosti:

- didaktické hry: „**Stopy ve sněhu**“ /vyprávění o tom, jaké stopy dělají zvířátka ve sněhu, poznávání a přiřazování jednotlivých stop zvířete/, „**Zimní hostina**“ / poznávání volně žijících zvířat a stálých ptáků, seznámení s možnostmi pomoci volně žijícím zvířátkům během zimního období, procházka zimní krajinou spojená s pozorováním zvířat a prohlídkou krmelce/, „**Stopy zimy**“ /poznávání a chápání

- přirozeného vývoje ve změnách počasí v zimním období, typické znaky tohoto období, radování se ze zimního počasí, vnímání krásy v přírodě v zimě/
- četba paní učitelky „**Jak vyráběli krmítka pro ptáčky**“ – vyprávění obsahu textu /rozvoj souvislého vyjadřování, rozvoj slovní zásoby/
  - výroba „**Tukového krmítka**“
  - pozorování ptáků u krmítek
  - grafomotorická cvičení – „**vrabec poskakuje**“ /dokreslování horních oblouků/, „**let vrabčáka**“ /zachycení prostoru, dbaní na uvolněné zápěstí/
  - pohybová hra – „**Stopy ve sněhu**“ /spojení říkadla s pohybem, rozvoj schopnosti napodobovat/
  - dechová cvičení – zahříváme ptáčka /dlouhý nádech, dlouhý výdech/
  - básničky – „**Vrabčák v zimě**“, „**Zimní hosté**“
  - písničky – „**Bude zima, bude mráz**“, „**Vrabec a sýkorka**“, „**Písnička o vrabci**“
  - denní cvičení – „**Vrabčáci a jiná zvířátka**“ - procvičování poskoků snožmo, vpřed, vzad, stranou, skok s obratem
  - koláž z textilu „**Sýkorka**“ /zdokonalování práce s nůžkami při stříhání textilu, vedení k přesnosti, pečlivosti při práci s lepidlem, k dodržování správného postupu pro nalepování/
  - výroba „**Krmítka**“ /práce s nůžkami a vodovými barvami/
  - pracovní listy

ZIMNÍ HOSTINA ANEB PO STOPÁCH VOLNĚ ŽIJÍCÍCH ZVÍŘAT

Venku byla opravdová zima, mráz a sněh. A za dětmi přišla návštěva, víla Šišťička. Přišla jim povprávět, jak zvířátka prožívají zimní období. Společně s ní si děti povídaly o tom, co je to zimní spánek a která zvířátka tak přečkávají zimu. Jako je například medvěd. O ptáčcích, kteří na zimu neodlétají do zimních krajin, ale zůstávají u nás. Děti se dozvěděly, že i ony mohou pomáhat zvířátkům, toto, pro ně těžké roční období, přežít. Byly překvapeny tím, že to není zase až tak těžké. Starší děti si vzpomínaly na minulou zimu, kdy již také zvířátkům pomáhaly a ukázaly Šišťičce krmítko pro ptáčky umístěné na zahradě mateřské školy. Pro větší zvířátka žijící v lese, se taková krmítka také staví, říká se jim krmelec. K nim si chodí pro potravu například srnky. Vypravili jsme se na procházku do lesa. Cestou se děti snažily rozeznávat ptáčky, které viděly. U některých, barevných, se jim to podařilo. U ostatních jim pomohla Šišťička. Po příchodu k lesu jsme si zkusili poskakovat jako vrabčácci, snožmo dopředu, do strany, dozadu. Pomohlo nám to zahřát se, a tak ještě děti zkusily zahřát svým dechem ptáčka v dlani. Ptáčka si děti jenom představovaly a pak si navzájem pověděly, jakého ptáčka zahřívaly. V lese Šišťička děti upozornila na stopy, které tam zanechala zvířátka. Nemohli jsme se dohodnout, čím ty stopy jsou. A tak děti dostaly úkol, zapamatovat si jejich tvar. Ve školce se pak přesvědčily o tom, komu stopy patřily. Byl to zajíc. Na závěr nás Šišťička zavedla ke krmelci.

Na zpáteční cestě paní učitelka dětem zazpívala písničku „Bude zima, bude mráz“ a všichni jsme se zašli podívat na školní zahradu. Snažili jsme se jít potichounku, abychom nevyplašili ptáčky, kteří se právě krmili v krmítku. Chvilku jsme je pozorovali. Ve třídě jsme si popovídali o tom, co zvířátka v zimě jedí a domluvili jsme se s dětmi, jaké krmení pro ptáčky jednotlivé děti z domova přinesou. Děti už před tím byly poučeny, které krmení je pro ptáčky vhodné a které jim neublíží.

Pomocí textilní koláže si vyrobily kamarádku pro návštěvníky krmítka „Sýkorku“.

Následující dny děti chodily krmit ptáčky, zopakovaly si své nové vědomosti o zvířátkách v zimě. Pomocí pracovních listů se seznámily se stopami jednotlivých lesních zvířátek. Ty se pak snažily přiřadit ke správnému zvířátku.

Co se děti naučily

- jak prožívají některá zvířátka zimní období
- kteří ptáčci zůstávají v zimě u nás /sýkorka, vrabec../
- jak mohou i ony zvířátkům v zimě pomoci

S jakou hodnotou se setkaly

- pomoc druhému
- když je nás více, zvládneme to lépe a rychleji

Jaký měly prostor pro samostatnost

- uplatnění své kreativity při koláži
- rozhodnout se, zda přinese krmení pro ptáčky a jaké

Hodnocení dětí

- dětem se velice líbilo, jak se jim dařilo rozeznávat jednotlivé stopy, napodobovat je a přiřazovat správným zvířátkům

ZÁVĚR

Příroda je životním prostředím člověka, na tom nelze nic změnit. Je tedy jednou ze základních povinností pedagoga učit děti chránit životní prostředí a využívat je tak, aby se co nejvíce z přírodních zdrojů a také krás zachovalo pro budoucí generace. Nezachováme-li zdravé životní prostředí, je všechna ostatní lidská činnost marná. Zničením svého životního prostředí bychom totiž zničili i sami sebe.

Při zpracovávání této bakalářské práce jsem měla možnost blíže se seznámit s pojmy „lesní pedagogika“ a „lesní mateřská škola“. Zjistila jsem, že lesní pedagogika je i pro děti předškolního věku velmi přínosná. Vštěpovat jim jakékoli vědomosti o lese přímo v lesním prostředí, nebo pomocí her, písniček a básniček, je pro ně naprosto přirozené a samozřejmé. Tím, že si mohou samy určité věci vyzkoušet, podívat se na ně, nejen si o nich vyprávět, jim pomáhá vnímat nové poznatky všemi smysly. Tudíž je rozvíjet ve všech oblastech vývoje. S lesní mateřskou školou jsem se seznámila prostřednictvím dostupných materiálů a semináře na toto téma. Myslím, že to není špatná myšlenka. Ale musím přiznat, že nejsem přesvědčena o tom, že je pro všechny zcela přirozená, tak jako i pro mne. Možná je to tím, že jsem určitým způsobem zhýčkaná, ať už se to týká oblasti hygieny nebo zázemí.

Základem každé činnosti by mělo být poznání, v tomto případě poznání přírody, poznání lesa. Nelze ani vyčíslit všechny zajímavosti, které nám les nabízí. Proč jich tedy nevyužít!

Seznam použité a citované literatury:

BUREŠOVÁ, K. *Nápady pro mrňata a škvřáta*. Kněžice: Chaloupky, 2003.

DAŇKOVÁ, Ed.L. *Škola pro život*. Praha: Sdružení Středisek ekologické výchovy Pavučina, bez data vydání. ISBN 80-903345-0-4

DLABOLOVÁ, E. *Práce s dětmi a mládeží u LČR aneb Jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá*. Lesu zdar, červen 2005, č. 6, s. 18-19

HEDERER, J., SCHMIDBAUER, H. *Les a praktická ekologická výchova v mateřské škole*. Praha: Pražské ekologické centrum, 1996. ISBN 80-901377-0-9

HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha Portál, 2004. ISBN 80-7178-888-0

HORKÁ, H. *Teorie a metodika ekologické výchovy*. Brno: Paido, 1996.
ISBN 80-85931-33-8

KOŤÁTKOVÁ, S. *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2005. ISBN 80-247-0852-3

MÁCHAL, A. *Průvodce praktickou ekologickou výchovou*. Brno: Rezekvítek, 2000.
ISBN 80-902954-0-1

OPRAVILOVÁ, E., GEBHARTOVÁ, V. *Rok v mateřské škole*. Praha: Portál, 2003.
ISBN 80-7178-847-3

PRÝLOVÁ, L. *Budování vztahu lesnictví a veřejnosti*. Lesnická práce, prosince 2005, roč. 84, č. 12, s. 28-30

PŘIKRYLOVÁ, G. a M. *Hrajeme si: Témata na celý rok*. Kroměříž: Milada Přikrylová, vydavatelská činnost neperiodických publikací, bez data vydání

PŘIKRYLOVÁ, G. a M. *Volně žijící zvířátka*. Kroměříž: Milada Přikrylová, vydavatelská činnost neperiodických publikací, bez data vydání

VOŠAHLÍKOVÁ, T. *Ekoškolky a lesní mateřské školy*. Praha: Ministerstvo životního prostředí ČR, 2010. ISBN 978-80-7212-537-1

VÝZKUMNÝ ÚSTAV PEDAGOGICKÝ V PRAZE. *Rámcový, vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: TAURIS, 2004. ISBN 80-87000-00-5

WITT, R. *Vnímáme přírodu všemi smysly*. Praha: Pražské ekologické centrum, 1996. ISBN 80-901377-7-6

INTERNETOVÉ STRÁNKY:

Ekodomov [online]. 2005 [cit. 2011-02-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.ekodomov.cz/>>.

Informační server ekologické výchovy Pardubického kraje [online]. 2008 [cit. 2011-02-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.ekovychova.cz/>>.

Lesy ČR [online]. bez data vydání [cit. 2011-02-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.lesy-cr.cz/cs/>>.

Mezi stromy [online]. 2007 [cit. 2011-02-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.mezistromy.cz/>>.

Lesní mateřské školy [online]. 2010 [cit. 2011-02-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.lesnims.cz/>>.

Sdružení TEREZA [online]. 2008 [cit. 2011-02-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.terezanet.cz/>>.

Přílohy:

Příloha č. 1: Kostelec nad Vltavou

Příloha č. 2: Lesní víla Šištička

Příloha č. 3: Jaro

Příloha č. 4: Léto

Příloha č. 5: Podzim

Příloha č. 6: Zima

Příloha č. 1

Kostelec nad Vltavou

Budova MŠ Kostelec nad Vltavou

Příloha č. 2

Lesní víla Šištička

Víla Šišťička s dětmi

Příloha č. 3

Na procházce do lesa

A takhle si společně vyrábíme

Zajíc

Takhle trénujeme překážkovou dráhu

VEVEŘIČKA

Veveříčka zpod jehličí
vyskočí jak akrobat.
„Holky, kluci, pojďte cvičit,
ať si můžem spolu hrát!“

VEVERKA

Šla veverka na procházku,
měla klíče na provázku,
hopy, skoky přes javory,
ztratila klíč od komory.

Naříkala, bědovala
že jsem pozor nedávala.
Klíček našel nakonec
náš kamarád mravenec.

VEVERKA

Maličké zvírátko
zrzavý kožíšek
spořádá zakrátko
lískový oříšek.

Maličké zvírátko
je tahle čiperka,
větvičku přeskočí
i když je nevelká.

NA TÝ LOUCE ZELENÝ (pohybová hra)

Na tý louce zelený,
pasou se tam jelení:
pase je tam mysliveček
v kamizolce zelený

ZAJÍC

Běhám rychle.
běhám bosý,
nedbám trní,
nedbám rosy.

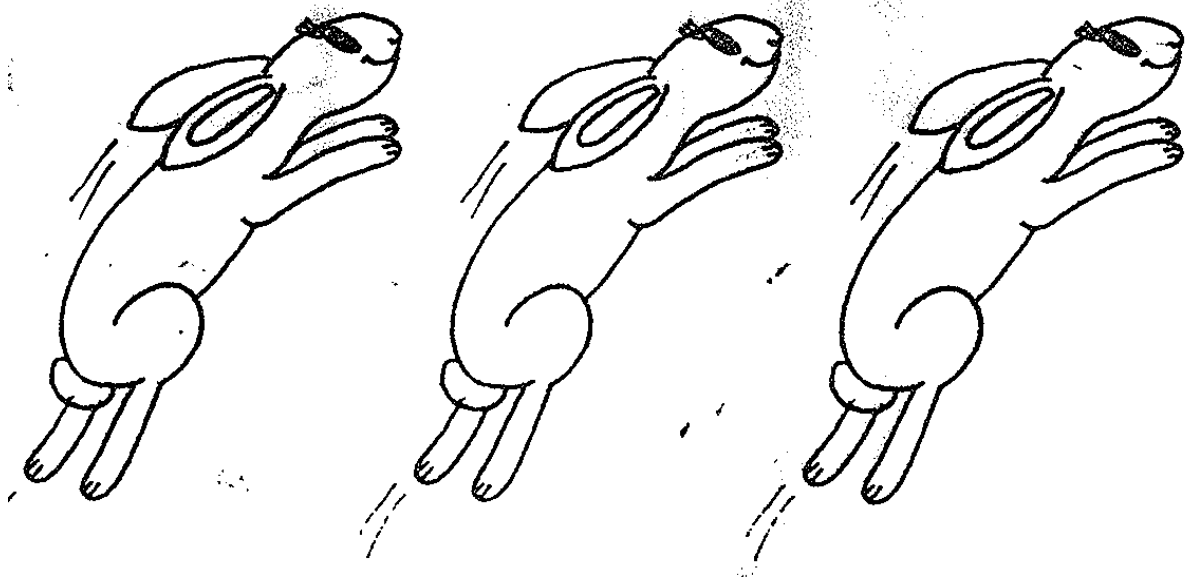
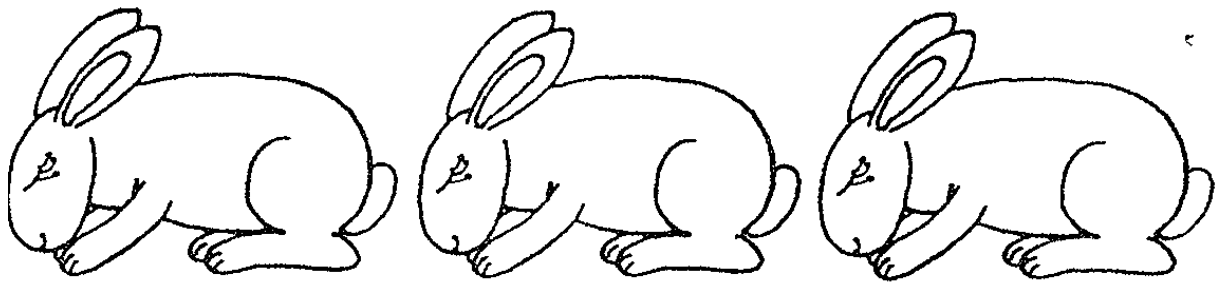
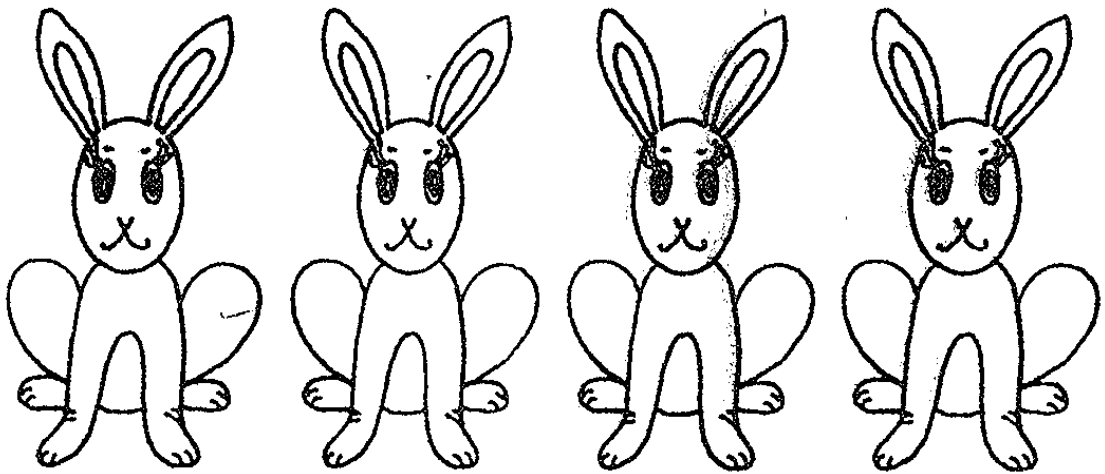
Klička vpravo,
klička zpátky,
bydlím v lese
se zvírátky.

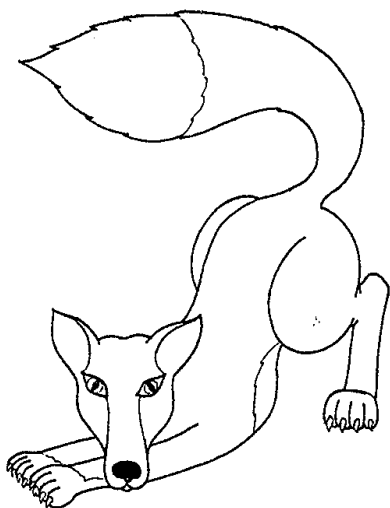
ZAJEČÍ ŘÍKADLO

My jsme malý ušáci,
nemáme nic na práci.
Trénujeme běh a skoky
přes pařezy,
přes potoky.
Učíme se kotouly,
nekoukáme na bouli.

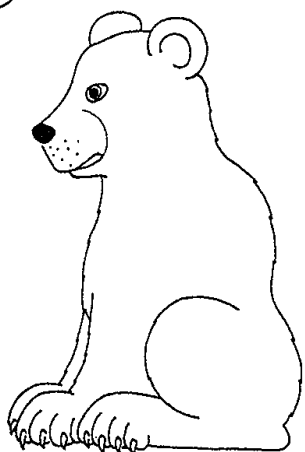
ŠNEČEK

Zakroucený domeček,
v tom domečku tvoreček.
Je to šneček zvaný slimák,
nikdo mu neřekne jinak.
Co mi ujdem za den kroků,
to on ztěží za půl roku.

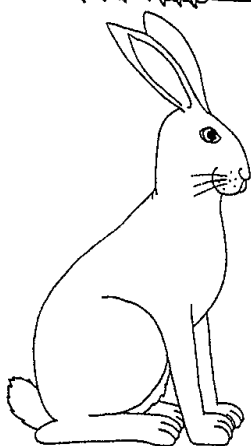

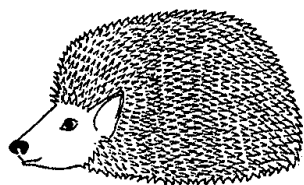
MALÁ LIŠKA JE LIŠTIČKA

MALÝ MEDVĚD JE MEDVÍDEK

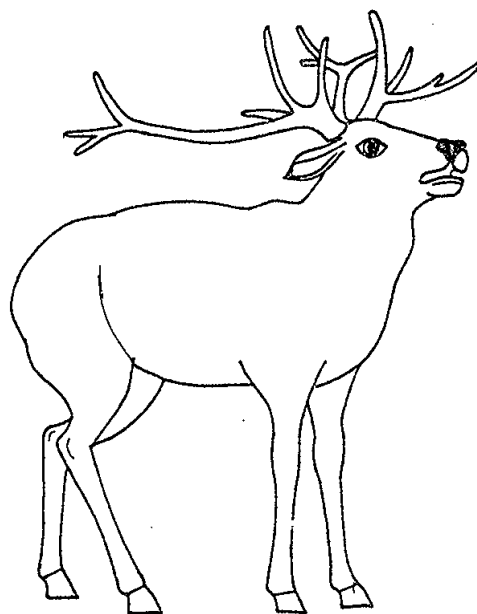
MALÝ ZAJÍC JE ZAJÍČEK

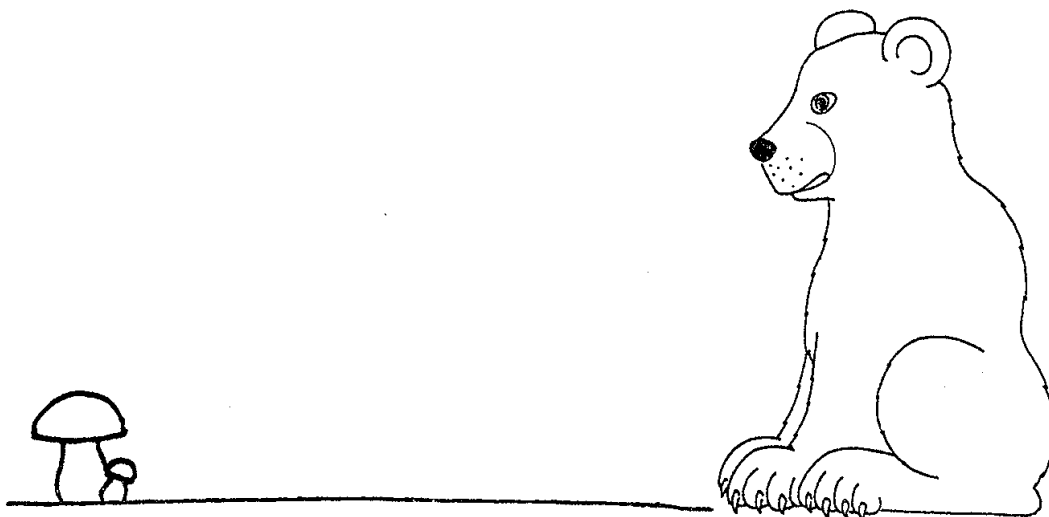
MALÝ JEŽEK JE JEŽEČEK

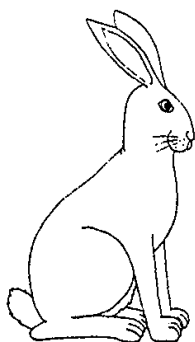
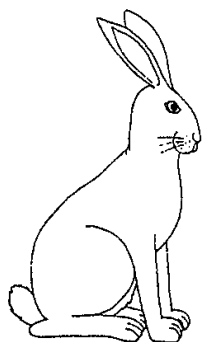
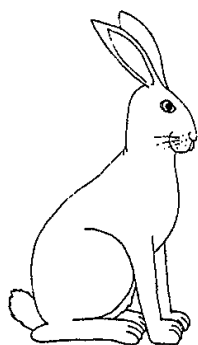
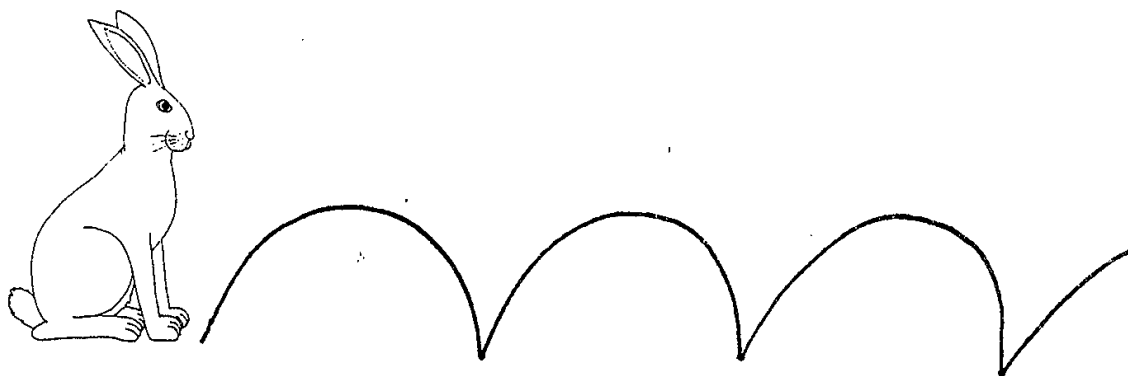
KTERÁ ZVÍŘÁTKA ŽIJÍ V LESE ? VYKRESLI SI JE A POJMENUJ

DOKRESLI SI LES

NAKRESLI, JAK ZAJÍC SKÁČE

Příloha č. 4

Na paloučku u lesa

Co umí včely

Tohle zbylo z perníkové chaloupky

Moudrá sova

PERNÍKOVÁ CHALOUPKA

„Odkud ten náš holub letí?“

„Letím z lesa, milé děti,
vrkú, vrkú, vrkú.“

„Cos tam viděl, holoubku?“

„Perníkovou chaloupku
u černého smrku.“

„Viděls také Mařenku?“

„Jak pak by ne, holenku!
viděl jsem ji, s Jeníkem
krmili se perníkem.“

„A když z okna na zahradu
vystrčila baba bradu,
nebáli se, holoubku?“

„Kdepak! Zamkli chaloupku
na cukroví klíč –
a už byli pryč!“

JEŽIBABA

V perníkové chaloupce žije bába,
kouří dýmku, zuby cení, čenichá,
má už chutě na pečínku
z Mařenky a Jeníka.

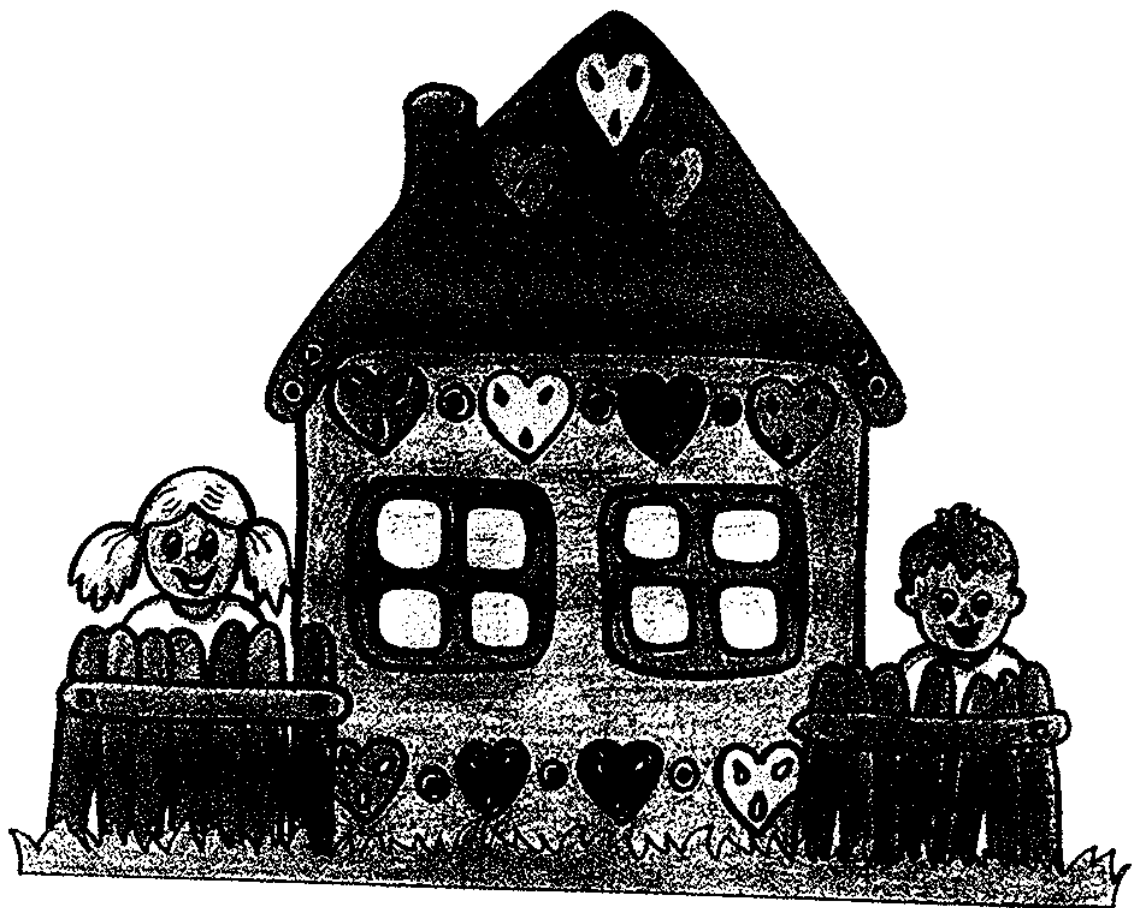
Kdepak babo Ježibabo
marně chystáš čokolády,
Chytíme tě, lapíme tě, šup
a zavřem do pohádky.

Zabloudily děti v lese,
Mařenka se strachy třese.
Jeníček ji vede,
to ještě svede.

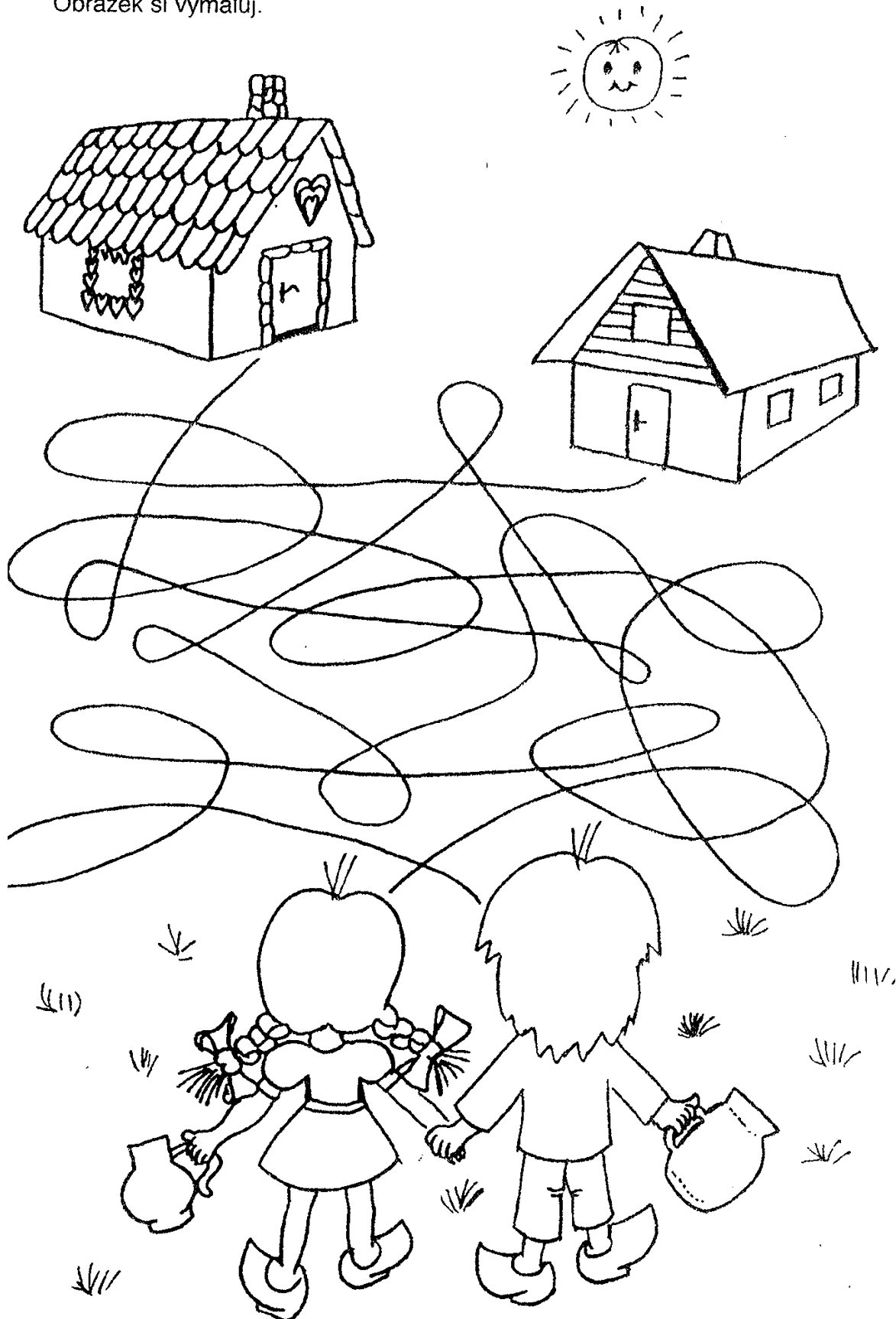
Najednou chalupa,
Mařenka nedutá.
Celička z perníku,
zatáhli za kliku.

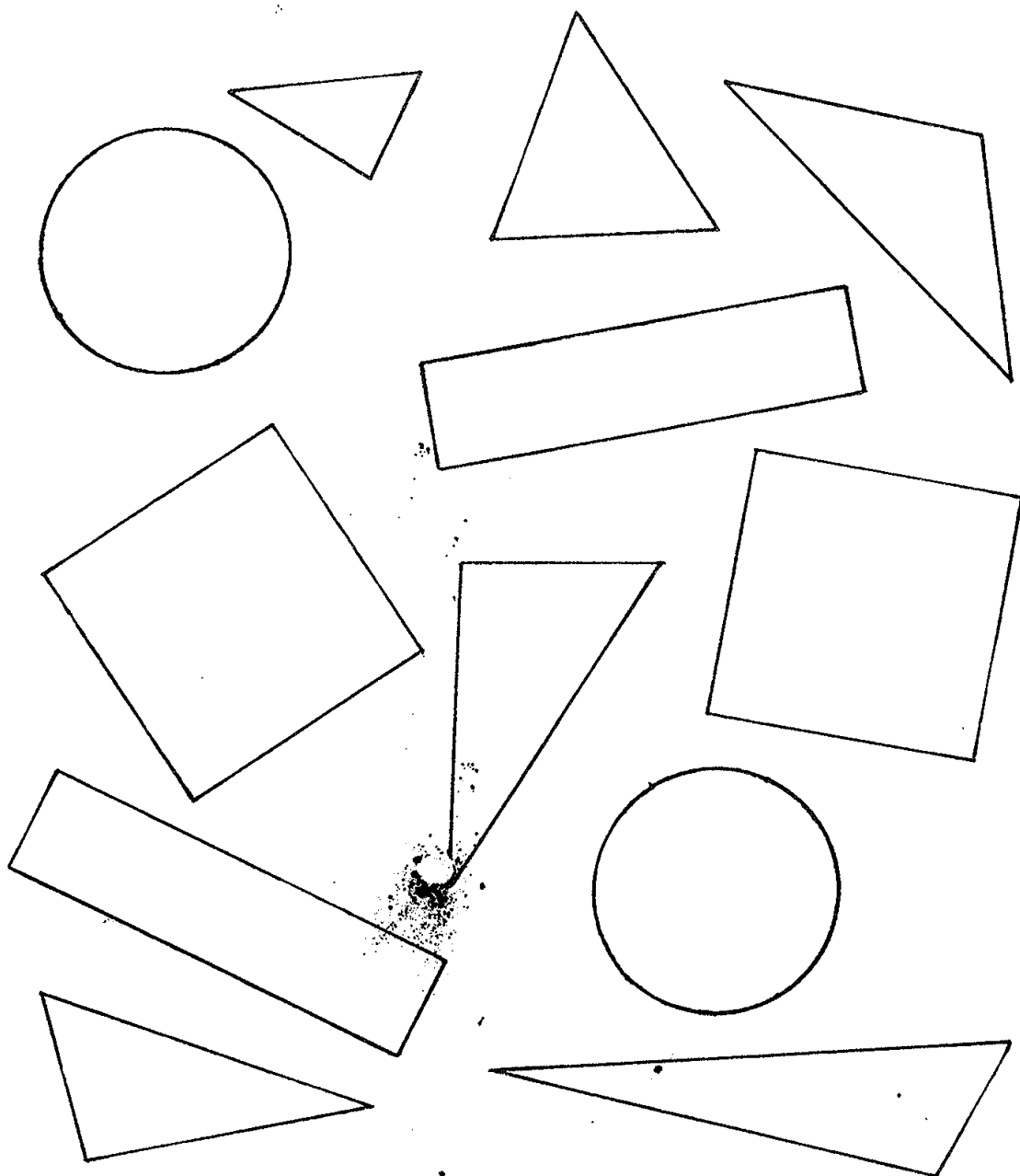
Babizna s lopatou
má kočku chlupatou.
Děti však vyhrály,
na babu vyzrály.

PERNÍKOVÁ CHALOUPKA

✿ Přiveďte cestu Jeníčka a Mařenku domů nebo k pemíkové chaloupce?
Obrázek si vymaluj.

Pracovní list /perníčky-procvičování geometrických tvarů/

O PERNÍKOVÉ CHALOUPKCE

Poslechni si pohádku a pak ji zkus vyprávět. Stránku si můžeš rozstříhat a opět správně sestavit.

Příloha č. 5

Tak a jdeme do lesa

„Král stromů“

Nasbírané přírodniny

Vyrábíme strom

Tady trénujeme „veverky v lese“

KAŠTAN

Zelený je ježeček,
bodliny má chlapeček.
Píchá, píchá věřte mi,
rozloupne se na zemi.

Nebojte se dětičky,
píchá trochu na dlaň.
Spadne dolů z větvičky,
rozloupne se kaštan.

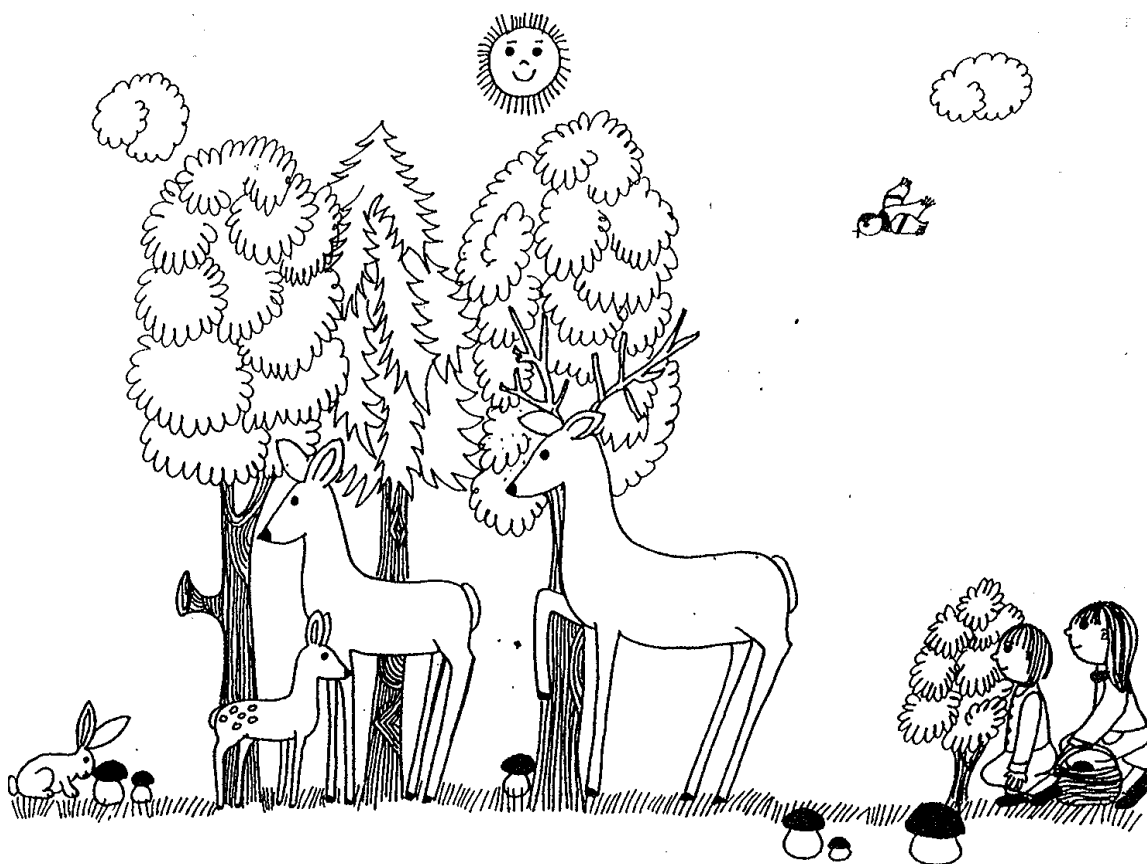
DRÁČEK

Malý dráček vzhůru letí,
Běží za ním kupa dětí!

Všichni na něj mávají,
vesele poskakují.
až jim dráček spadne dolů,
tak půjdeme všichni domů.

JEDEN DRAK

Jeden drak potkal mrak:
„Kampak letíš dráčku?“
„Ani navím mráčku,
Letím kam mě vítr nese
Polet' semnou nedáme se!“
„I mlč, vítr taky sem tam honí mraky.“

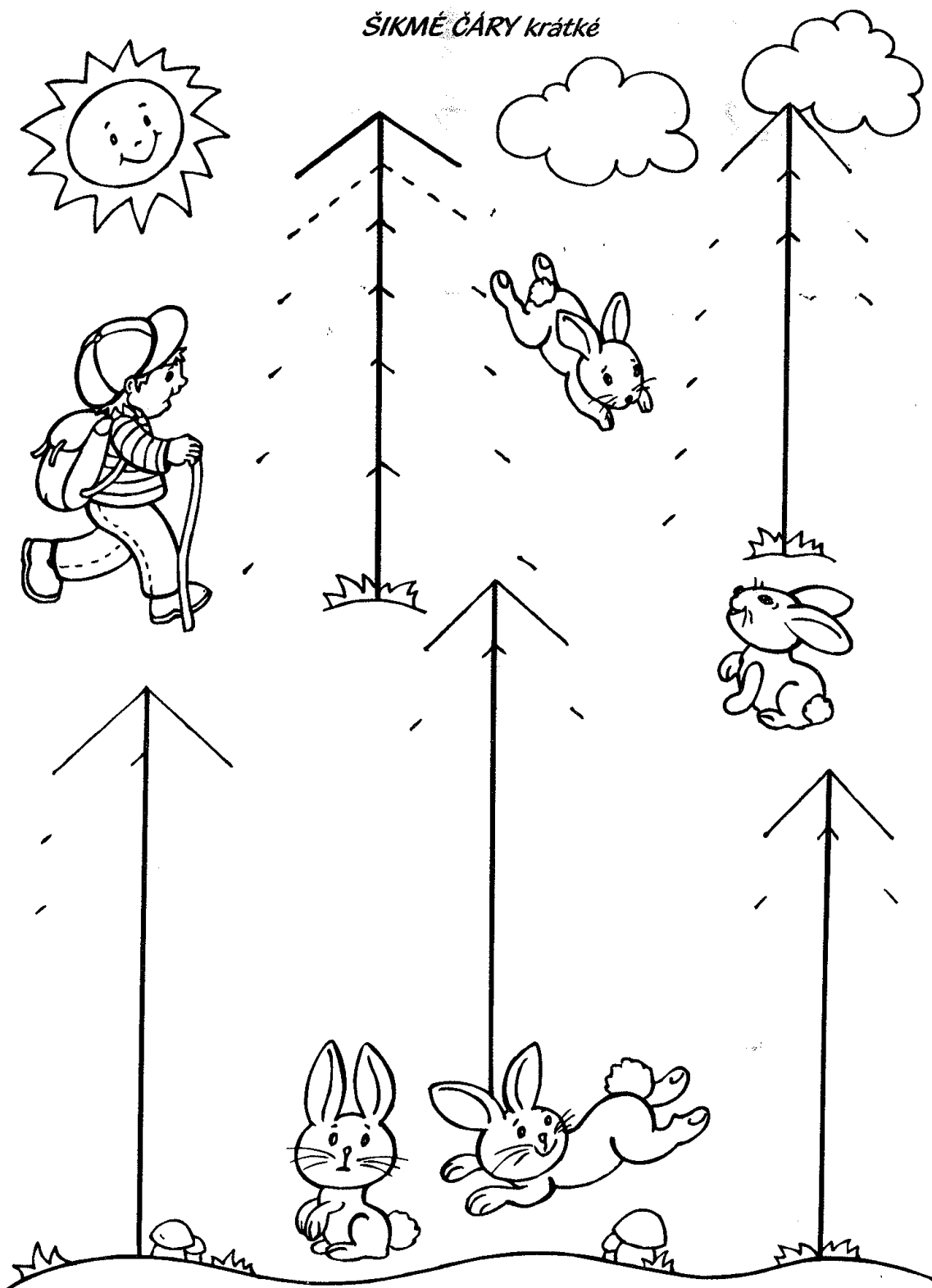

CO JE LES?

*Co je hora, co je les?
Podivej se ještě dnes!
Uvidíš tam houby, stromy
a nejsou tam žádné domy.
Vůně jahod, čistý vzduch,
kráčeš tise, netrop hluk.*

ŠIKMÉ ČARY krátké

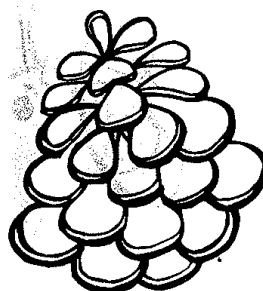
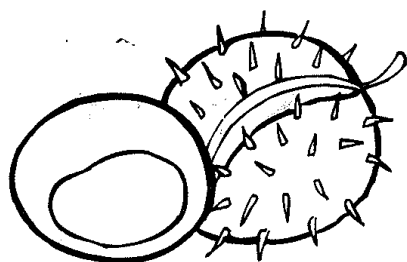
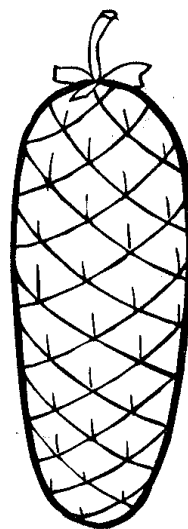
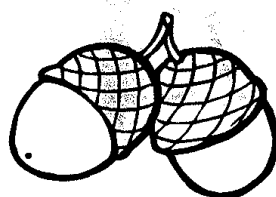
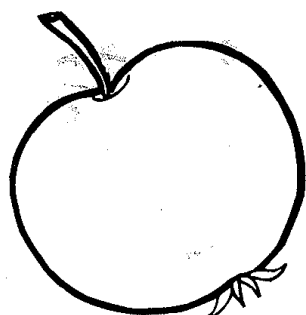
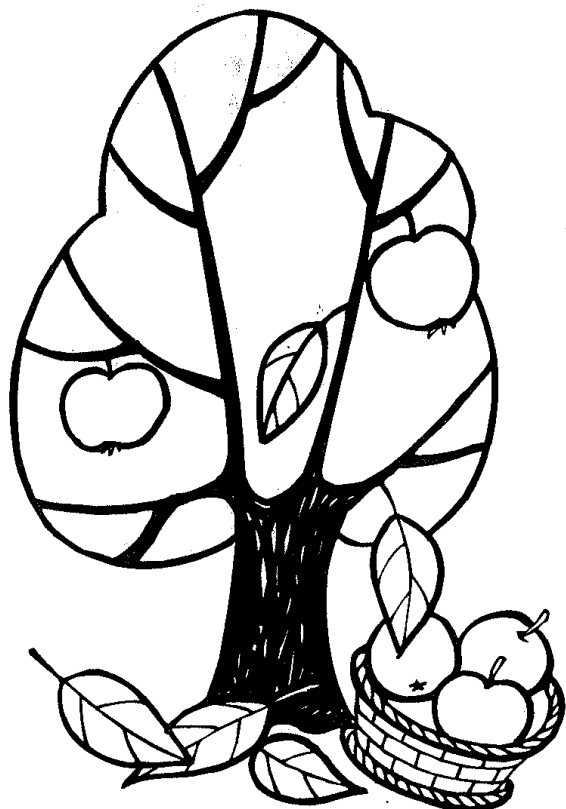
• Krátkými šikmými čarami dokresli zajičkům zelené jehličnaté stromy.

HORNÍ OBLOUK

• Lesní cestička je plná hub. Dokresli jim pěknými obloučky klobouky, a potom si obrázek vybarvi.

STROM LISTNATÝ, JEHLIČNATÝ – plody

• Na podzim opadávají ze stromů listy. Vybarvi a dokončí strom, který neopadá. Plody pojmenuj a vybarvi plody listnatých stromů. Plody jehličnatých stromů přiřaď čarou k jehličnatému stromu.

Příloha č. 6

Jsme připraveni jít ven

Krmítko pro lesní zvířátka – krmelec

Která stopa ke komu patří?

Krmítka a sýkorky

SNĚŽÍ (píseň)

Sněží, sněží,
mráz kolem běží,
zima je kočička,
hřeb se jí ježí.

Fouká, fouká,
bílá je louka,
zima je pejskovi,
ke kamnům kouká.

VRABČÁK V ZIMĚ

Huboval vrabčák na zimu,
škoda že nemám peřinu,
studí mě nohy,
zebe mě nos,
protože skáču i v zimě bos.

JEŽEK V ZIMĚ

Kam se ježek v zimě schoval?
Nelyžoval, nesáňkoval.
Zahrabal se do listí,
od té doby spí a spí.

STOPY VE SNĚHU

Kdo tu skákal hop a hop,
sníh nám poví podle stop.

Chodila tu vrána,
chodila tu zrána.

Pak tu čtverák zajíček,
otiskl čtvero paciček.

Ani bažant nescházel,
taky se tu procházel.

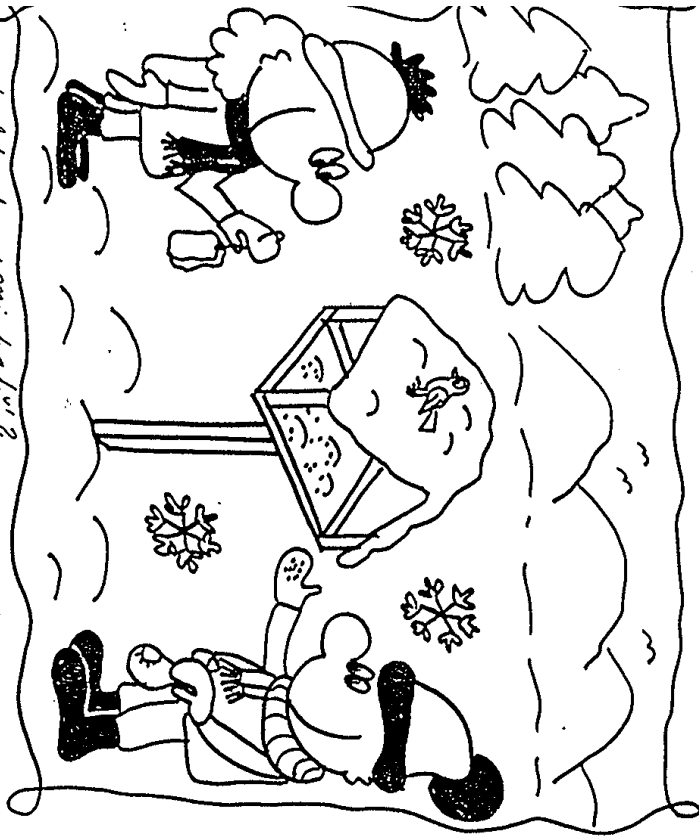
Koroptvičky na konec
nožkou psaly na tom sněhu:

Byly jsme tu v noci dnes
až do rána na noclehu,

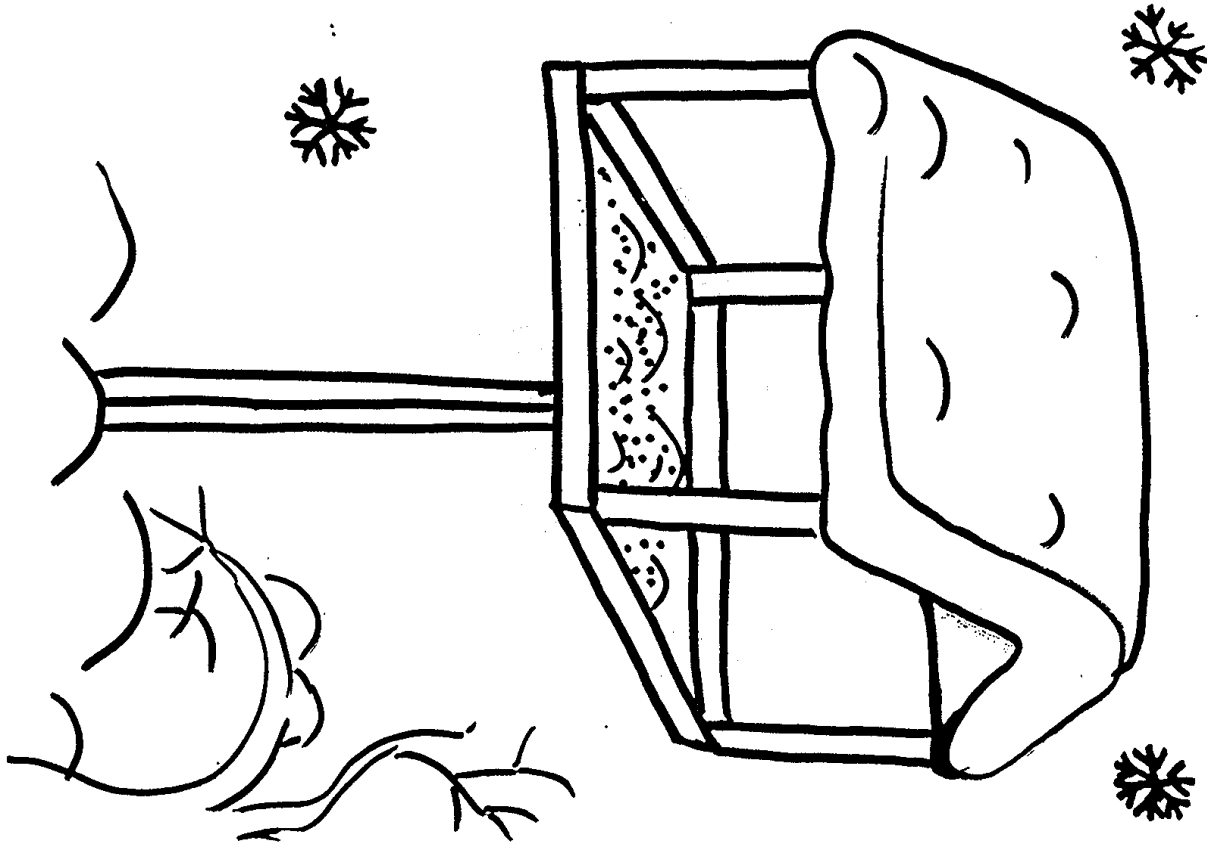
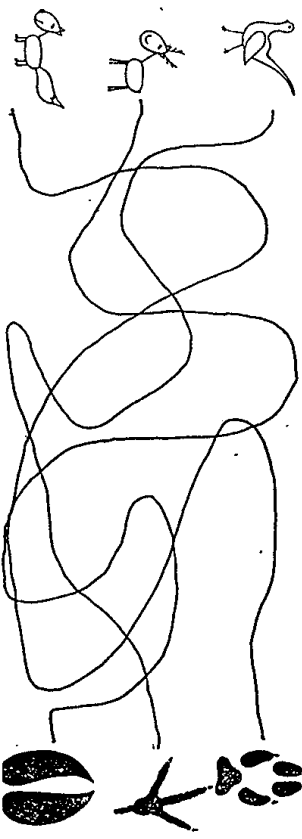
mrazila nás ale zem
nejvíc na nožičky –

Se srdečným pozdravem
Vaše koroptvičky.

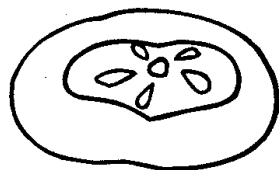
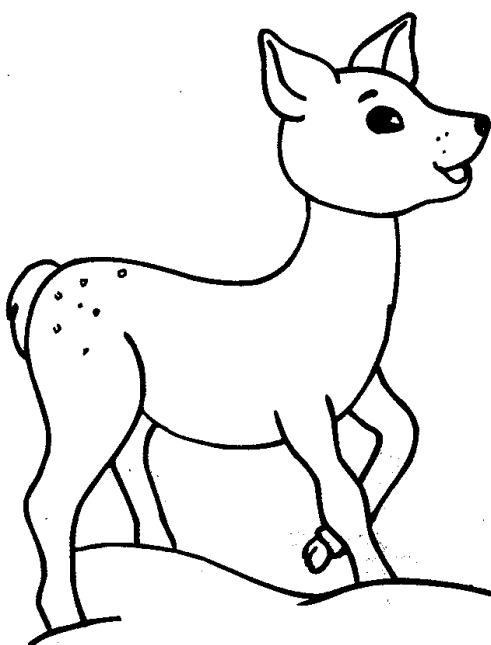
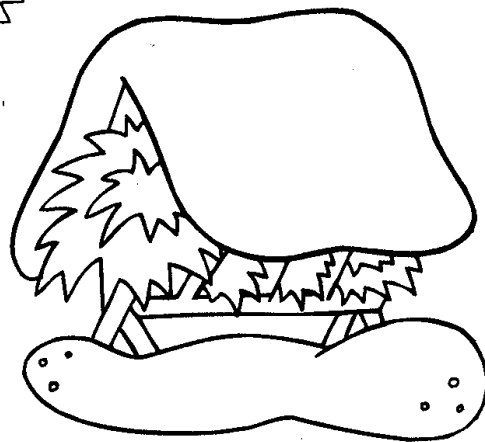
U zimě w bernišce

haki štopy mi haki?

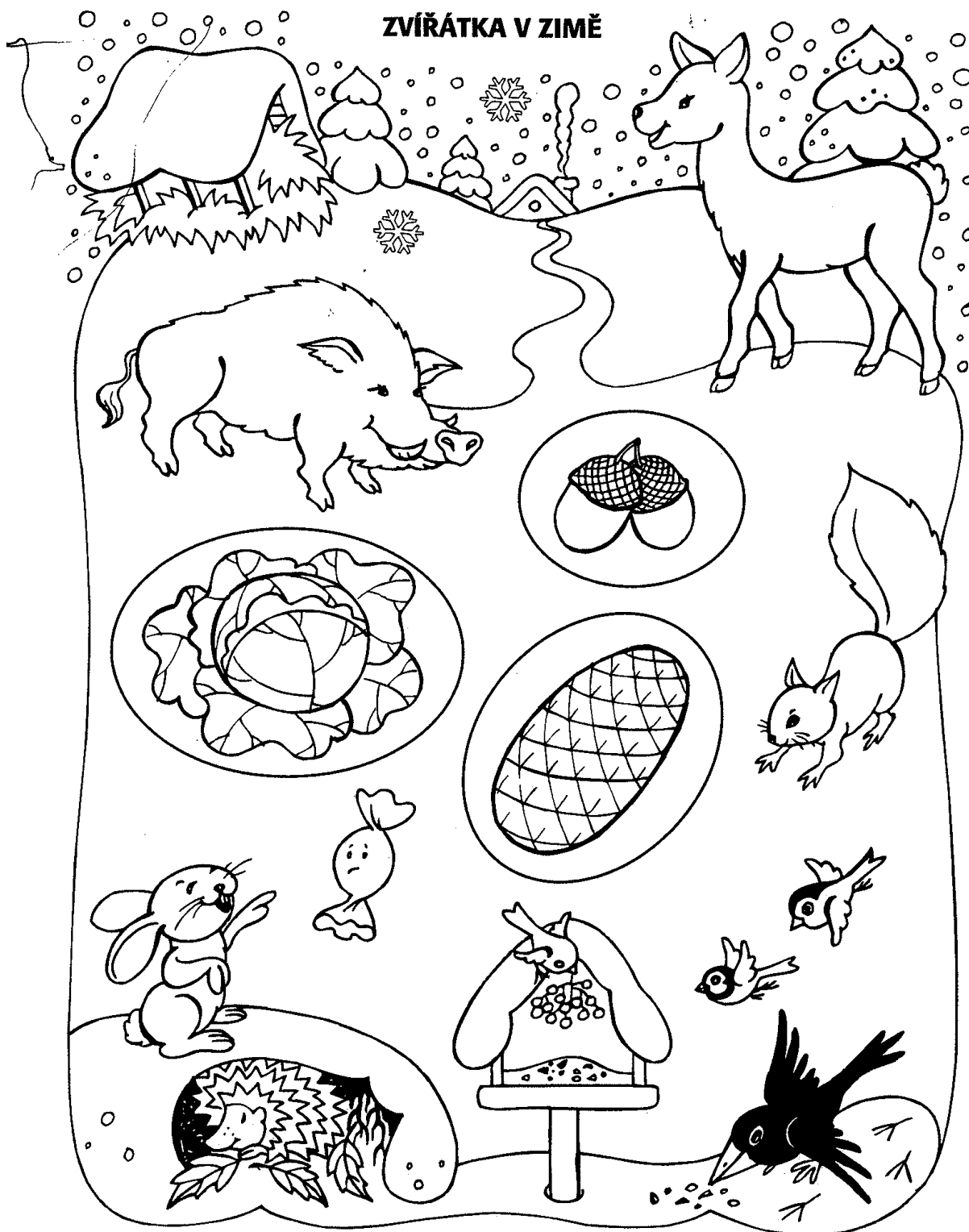

POMÁHÁME ZVÍŘÁTKŮM

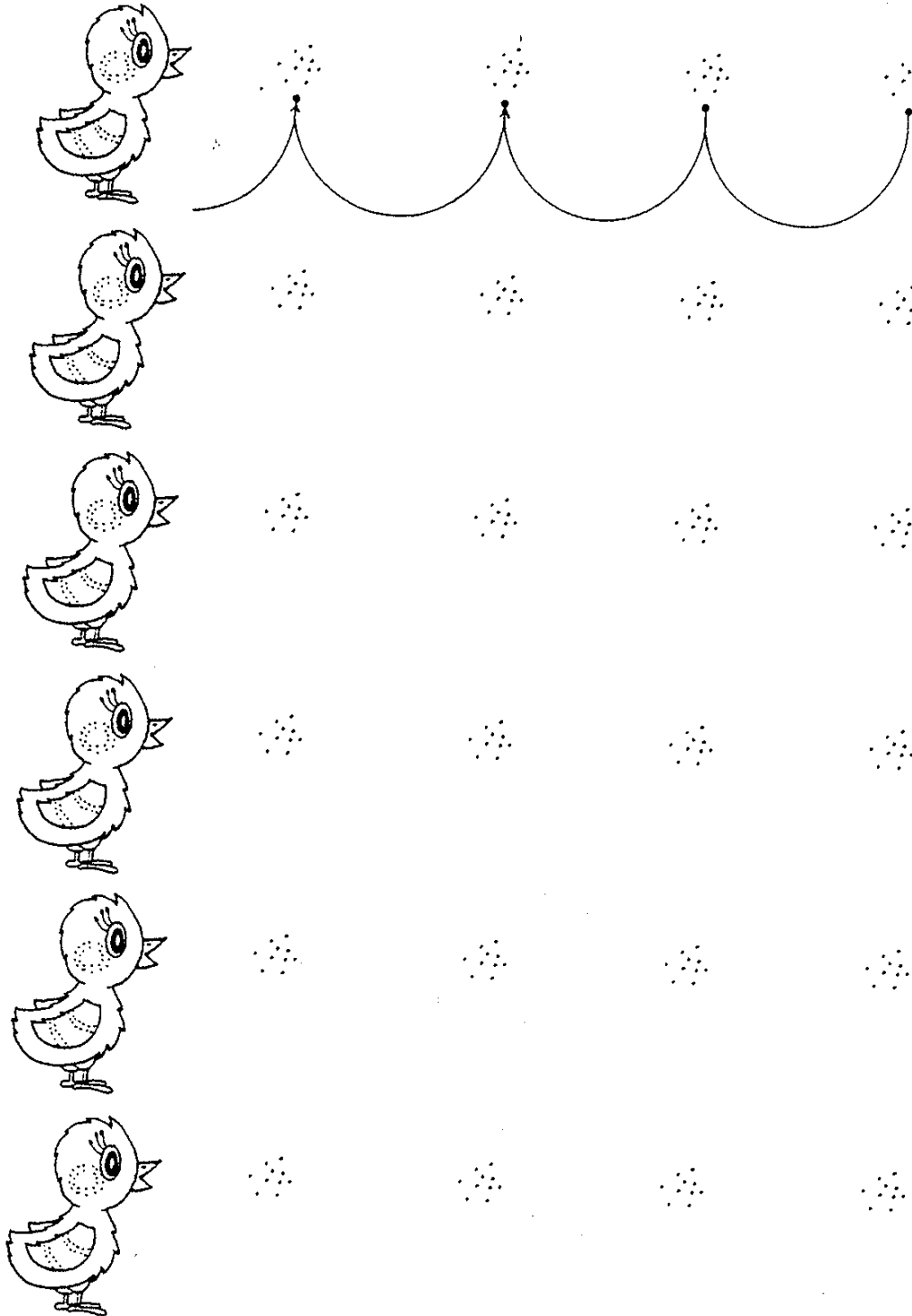
• Zvířátka pojmenuj a čarou je spoj s potravou, kterou mají zvířátka ráda. Najdi potravinu, která je jen pro lidi.

ZVÍŘÁTKA V ZIMĚ

- Zvířátkům a ptáčkům se v zimě těžko žije. Častokrát přežijí jen díky pomoci lidí. Pomoz myslivci dát zvířátkům tu správnou potravu, dvojice spoj čarou. Jedna potravina by zvířátkům uškodila - přeškrtni ji.

VRABEC POSKAKUJE

Zachycení prostorů - let vrabčáka

*Sedí vrabec na větvi,
vzpomíná si na výlet:
Ještě včera jsem byl malý,
A dnes už znám celý svět!*

B. Votavová

